C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Herbert_Frank-Duna_prilohy.pdb

PDB Name: FRANK_HERBERT-Duna_přílohy
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

? PŘÍLOHA PRVNÍ ?

EKOLOGIE DUNY

Pro konečný prostor existuje určitá hranice, za niž se snižuje stupeň volnosti tak, jak se zvyšuje kvantita. To platí pro lidské bytosti v konečném prostoru stejně jako pro molekuly plynu v neprodyšně zazátkované baňce. V případě lidi nejde o to, kolik by jich mohlo uvnitř systému přežit, ale o to, jaký existenční způsob je schůdný pro ty, kterým se podaří přežít.

PARDOT KYNES. PRVNÍ PLANETOLOG ARRAKISU

Na člověka, který zavítá na Arrakis poprvé, zapůsobí nehostinná krajina většinou zdrcujícím dojmem. Takového cizince asi napadne, že by zde pod širým nebem nemohlo nic žít ani růst, že je to skutečná pustina, která úrodná nikdy nebyla a nikdy nebude.
Pro Pardota Kynese představovala ta planeta pouze energetický systém, stroj poháněný svým sluncem, který bylo třeba přestavět tak, aby vyhovoval potřebám člověka. Okamžité se ve svých úvahách

soustředil na volně žijící obyvatelstvo, na fremeny. Jaké pokušení představovali! Jakým nástrojem by se mohli stát! Fremeni - ekologická a geologická síla téměř nevyčerpatelných možností.
V mnohém to byl přímý a jednoduchý člověk, ten Pardot Kynes. Je třeba obejít Harkonnenova omezovací nařízení? Dobrá. Tak se oženíš s fremenskou ženou. Až ti dá fremenského syna, začneš u něho, Lieta-Kynese, a u ostatních dětí s výukou abecedy ekologie a vytvářením nové řeči ze symboliky, která je vyzbrojí myšlenkami, jak manipulovat s celou krajinou, jejím podnebím a omezením ročních dob, a nakonec, jak prostřednictvím všech představ o síle proniknout do závratného vědomí řádu.
»Krása pohybu a rovnováhy je nepopiratelně inherentní každé planetě vhodné pro člověka,« říkával Kynes. »V této kráse vidíte dynamický stabilizující účinek, který je nutný pro veškeré životní formy. Jeho cíl je jednoduchý: podporovat a poskytovat stále rozmanitější, ale koordinované struktury. Život zlepšuje schopnost uzavřeného systému uživit život. Život - veškeré jeho formy - slouží životu. Život poskytuje životu stále bohatější nezbytné složky výživy tak, jak se stává rozmanitější. Celá krajina ožije, když ji provážou vzájemné vztahy a vztahy uvnitř vztahů.«
Takto hovoříval Pardot Kynes na přednáškách v podzemí síče.
Než se však k takovým přednáškám dostal, musel nejdříve přesvědčit fremeny. Abyste pochopili, jak se mu něco takového podařilo, musíte si především uvědomit, že ke každému problému přistupoval s nezměrnou cílevědomostí a naivitou. Nebyl prostomyslný, pouze se nechtěl rozptylovat.
Jednoho horkého odpoledne prováděl na Arrakisu v jednosedadlovém pozemním vozidle územní průzkum, když se stal náhodným svědkem odsouzeníhodné, nechutné události. Bylo to nedaleko vesnice Větrná za Štítovým valem. Šest harkonnenských žoldáků, vybavených štíty a plně ozbrojených, tam chytilo tři fremenské mladíky. Pro Kynese to byla obyčejná rvačka, spíš komedie než skutečnost, pokud si plně neuvědomil, že harkonnenští zamýšlejí fremeny zabít. V té chvíli byl už jeden z mladíků sražen k zemi a krvácel z tepny, a i když na zemi leželi také dva z žoldáků, stále zůstávali v převaze čtyři ozbrojenci proti dvěma výrostkům.
Kynes nebyl žádný hrdina, byl pouze posedlý svým záměrem a byl opatrný. Harkonnenové zabíjeli fremeny; ničili mu nástroje, s nimiž chtěl přetvořit planetu! Zapnul si ochranný štít, přihrnul se k nim a mihrotem dostal dva Harkonneny dřív, než si uvědomili, že je za nimi. Obratně se vyhnul ráně mečem vedené jedním ze zbývajících útočníků, na oplátku mu čistým entrisseur prořízl hrdlo a posledního žoldáka přenechal dvěma fremenským mladíkům, aby se mohl plně věnovat záchraně mládence ležícího na zemi. A toho mládence skutečně zachránil... mezitím byl ovšem šestý Harkonnen odesílán na onen svět.
Nyní nastala hezky choulostivá situace! Fremeni nevěděli, jak se ke Kynesovi zachovat. Samozřejmě že věděli, o koho jde. Na Arrakis se na zapřenou nejezdilo a osobní materiál o každém novém si cestu do fremenských pevností našel. Poznali ho: byl to imperiální zaměstnanec.
Ale zabil Harkonneny!
Dospělí by třeba pokrčili rameny a s trochou lítosti by poslali jeho duši za těmi šesti mrtvými Harkonneny, ale tito fremeni byli mladí a nezkušení, a proto chápali jen to, že jsou tomuto vyslanci Impéria hluboce zavázáni.
O dva dny později skončil Kynes v síči shlížejícím na Větrný průsmyk. Jemu připadalo všechno nejvýš přirozené. Vyprávěl fremenům o vodě, o dunách zpevněných travinami, o hájích plných datlových palem, o kanálech, kterými napříč pouští volně proudí voda. Hovořil a hovořil a hovořil.
Kolem něho zuřila výměna názorů, jakou Kynes nikdy nezažil. Co s tímto šílencem udělat? Vždyť ví, kde se nachází jeden z hlavních síčů! Co udělat? A co jeho slova, ty bláznivé řeči o ráji na Arrakisu? Jenom řeči. Ví příliš mnoho. Ale zabil Harkonneny! Co na to vodní úděl? Kdy jsme něco dlužili Impériu? Zabil Harkonneny. Každý může zabít Harkonneny. Sám jsem to udělal.
Ale co je na tom, co vykládá o kvetoucím Arrakisu?
To je zcela prosté: Kde na to vzít vodu?
On říká, že je tady! A je fakt, že tři z nás zachránil.
Zachránil tři blázny, kteří se sami vydali Harkonnenům do rukou! Ale on viděl krispely!
To, jaké rozhodnutí musí padnout, se vědělo již dlouho před tím, než bylo vysloveno. Tau síče říká jeho obyvatelům, co musejí dělat, i kdyby ta nutnost byla nejbrutálnější. Pověřili zkušeného bojovníka s

posvěcenou dýkou, aby rozsudek vykonal, a dva hlavní vodaře, aby z těla získali vodu. Krutá nezbytnost.
Není jisté, zda si Kynes toho, který nad ním měl rozsudek vykonat, vůbec povšiml. Hovořil právě ke skupince, která se od něho odtáhla do bezpečné vzdálenosti. Hovořil, gestikuloval a přitom chodil dokola v malém kruhu. Voda pod širou oblohou, sliboval Kynes. Pohybovat se ve volné přírodě bez filtršatů. Voda kterou možno nabírat z rybníka! Burtukály!
Vybraný muž s dýkou k němu výhrůžně přistoupil.
»Nezacláněj,« utrousil Kynes a pokračoval v přednášce o skrytých větrolapech. Prošel kolem svého popravčího a nastavil mu záda jako snadný cíl pro ceremoniální úder.
Není známo, co se v té chvíli odehrávalo v hlavě vykonavatele rozsudku. Pochopil konečně Kynese a uvěřil mu? Kdo ví? Ale to, co udělal, je doloženo. Jmenoval se Uliet. Starší Liet. Popošel o tři kroky a schválně upadl na svou vlastní dýku a takto se »oddělal«. Sebevražda? Někteří říkají, že ho k tomu přiměl šaj-hulúd.
Byl to pokyn osudu!
Od té chvíle Kynesovi stačilo jen ukázat a říct: »Jděte tam!« a všechny fremenské kmeny šly. Muži umírali, ženy umíraly, děti umíraly. Ale všichni šli.
Kynes se vrátil ke svým povinnostem imperiálního zaměstnance, k řízení biologických zkušebních stanic. Ale nyní se mezi personálem těchto stanic začali objevovat fremeni. Pak už tam byli jenom fremeni. Pronikali do »systému«, a to byla možnost, s jakou nikdy nepočítali. Pracovní nástroje ze stanic se začaly dostávat do podzemních bludišť - zejména laserové řezáky, které našly uplatnění pro hloubení podzemních sběrných nádrží a skrytých větrolapů.
V nádržích se začala shromažďovat voda.
Fremeni pochopili, že Kynes není tak úplně blázen, že je blázen jen natolik, aby mohl být svatým. Patřil k ummě, bratrstvu proroků. Duch Ulietův byl povýšen na roveň saduů, hustého zástupu nebeských soudců.
Kynes - přímočarý a nelidsky zaujatý Kynes - poznal, že tento vysoce organizovaný výzkum zaručeně nic nového nepřinese. Zřídil proto malé pokusné jednotky, které si pravidelně vyměňovaly informace o průběžných výsledcích Tansleyho efektu, ale každé skupině nechal pro jednání volnou ruku. Musí shromáždit milióny drobných, dílčích poznatků. Sám organizoval pouze separátní a orientační ověřovací zkoušky, aby ukázal, že jejich namáhavá práce má budoucnost.
Po celém bledu byly provedeny pokusné vrty. Byly sestrojeny dlouhodobé mapy zachycující tendence ve vývoji počasí. Kynes zjistil, že v širokém pásmu mezi sedmdesátými rovnoběžkami na severu a na jihu se po tisíce let pohybuje teplota v rozmezí mezi 254-332 K a že v tomto pásmu existuji dlouhá vegetační období, kdy teplota kolísá mezi 284-302 K, tedy v rozsahu jako stvořeném pro pozemské formy života... až se jim jednou podaří vyřešit problém s vodou.
»Kdy ten problém vyřešíme?« ptali se fremeni. »Kdy uvidíme Arrakis jako ráj?«
Jako učitel, který odpovídá dětem na otázku, kolik jsou dvě a dvě, Kynes jim říkal: »Za tři sta až pět set let.«
Obyčejnější lidi by to možná zdrtilo a přimělo k slzám, ale fremeny naučili trpělivosti jejich páni s karabáči. Ta doba byla trochu delší, než původně očekávali, ale všichni pochopili, že ten požehnaný den přijde.
Na Arrakisu nešlo tak o vodu, jako o vlhkost. Domácí zvířata byla něco téměř neznámého, chov dobytka byl vzácností. Někteří pašeráci používali zdomácnělého pouštního osla, kulona, ale přišlo je to na pěkné peníze, které dali za vodu, i když zvířata vybavili modifikovanými filtršaty.
Kynes uvažoval o zřízení chemických provozů na syntézu vody z vodíku a kyslíku zachycených v přírodních skalních útvarech, ale položka ceny za energii byla až příliš vysoká. Polární čepička (nehledě na to, že poskytovala piónům falešný pocit jistoty z dostatku vody) obsahovala pro jeho záměr příliš malé množství vody... a tehdy už tušil, kde voda musí být. Existoval zde ten trvalý růst vlhkostí v rovníkových oblastech a v některých větrech. A základní náznak spočíval ve složení vzduchu - 23 kyslíku, 75,4 % dusíku a 0,023% oxidu uhličitého; zbytek vyplňovaly stopové plyny.
Existovala zde vzácná kořenová rostlina, která rostla v severním mírném pásmu ve výškách nad dva tisíce pět set metrů. Dva metry dlouhá hlíza vydala půl litru vody. A byly zde pozemské pouštní rostliny: těm

odolnějším se celkem dobře dařilo, když je vysázeli v dolinách vyložených srážeči rosy.
Pak Kynes objevil solný pan.
To tehdy letěl v hlubokém bledu z jedné stanice na druhou a jeho toptéra vychýlila z kursu bouře. Když bouře přešla, objevila se pod ním pánev - obrovská oválná dolina, dlouhá takových tři sta kilometrů ve směru delší osy - zářící bílé překvapení na volné poušti. Kynes přistál a ochutnal z povrchu panu, který tak důkladně vyčistila bouře.
Sůl.
Nyní měl jistotu.
Na povrchu Arrakisu bývala voda - kdysi. Začal přezkoumávat důkazy o vyschlých studních, kde se objevily pramínky vody a ztratily se, aby se už nikdy nevrátily.
Kynes nasadil do práce svoje nově vyškolené limnology. Hlavním vodítkem se pro ně staly kožovité kousky hmoty, které se někdy nacházely v koření po výronu. Dříve se mělo za to, že jde o zbytky fiktivních »písečných pstruhů« z fremenských lidových zkazek. Ze zjištěných skutečností se postupně zrodil důkaz o existenci tvora, který tyto kožovité zbytky vysvětloval - písečného plavce; ten uzavíral vodu do plodných kapes uvnitř porézních spodních vrstev o teplotách pod 280 K.
Při každém výronu koření hynul tento »zloděj« vody po miliónech; dokázal ho také zabít výkyv teploty o pět Kelvinů. Těch několik, co přežilo, se v pololatentním hibernovaném stavu opouzdřilo, aby se z nich o šest roků později vyklubali malí (asi tři metry dlouzí) píseční červi. Z těch se jen malému počtu podařilo vyhnout svým větším bratrům a kapsám s vodou předkoření a dospět do velikostí obrovského šaj-hulúda. (Voda je pro červa jedovatá, jak fremeni už dávno věděli z toho, že topili vzácného »zakrslého červa« z Malého ergu, když si chtěli připravit »vědomospektré« narkotikum, kterému říkali Voda života. »Zakrslý červ« je primitivní formou šaj-hulúda a dorůstá do délky asi devíti metrů.)
Nyní dostali uzavřený kruh vztahů: malý tvůrce v předkoření, malý tvůrce a šaj-hulúd, šaj-hulúd a roznášení koření, které je potravou pro mikroskopické organismy zvané pouštní plankton; pouštní plankton, potrava pro šaj-hulúda, dospěje, opouzdří se a vyvine se v malé tvůrce.
Pak se Kynes a jeho lidé přestali o tyto důležité vztahy zajímat a zaměřili se na mikroekologii. Nejdříve klima: povrchová teplota písku často dosahovala teplot 344-350 K; tak třicet centimetrů pod povrchem bylo asi o 55 K chladněji, ve stejné výšce nad ním asi o 25 K chladněji. Listy černé barvy mohly snížit teplotu o dalších 18 K. Potom živné látky: písek na Arrakisu je vesměs produktem zažívání červa; prach (ten je tam skutečně všudypřítomným zlem) vzniká v důsledku stálého třecího pohybu na povrchu, v důsledku »přesunování« písku. Na závětrných stranách dun jsou hrubší zrna, návětrná strana je upěchovaná, hladká a tvrdá. Staré duny jsou žluté (zoxidované), mladé duny mají barvu skal, z nichž vznikly - zpravidla šedivou.
První sadební plochy se zrodily na závětrných stranách starých dun. Fremeni se nejdříve zaměřili na cyklus s černýšovitou travinou doprovázenou rašelinnými částmi, na zatravění dun a na jejich stabilizaci tím, že připravili vítr o jeho silnou zbraň: přesypávání písku.
Na dalekém jihu, daleko od harkonnenských hlídek, byly zřízeny adaptované zóny. Mutované černýšovité traviny byly nejdříve vysázeny na závětrných (kluzných) stranách vybraných dun, které stály v cestě převažujícím západním větrům. Po stabilizaci závětrné strany rostly duny z návětrné strany stále výš a výš a ve shodě s tím postupovala i výsadba travin. Takovým způsobem vznikly obrovské sífy (dlouhé duny se sinusovým hřebenem) o výšce přesahující patnáct set metrů.
Když bariérové duny dosáhly dostatečné výšky, zatravnili jejich návětrné strany odolnější mařicí. Každá taková struktura, jejíž šířka základny byla asi šestinásobkem její výšky, byla tak stabilizována - »zakotvena«.
Pak přišli s výsadbou rostlin s hlubšími kořeny - napřed efemérní rostliny (chenopodia - merlíky a laskavec), pak janovec metlatý, nízký vlčí bob, plazivý blahovičník (druh přizpůsobený severním oblastem Caladanu), zakrslý tamaryšek a podsaditá borovice - a nakonec pravé pouštní porosty: kandelila, saguaro a bis-naga. Echinocactus wislizeni. Tam, kde byl předpoklad, že se uchytí, vysazovali velbloudí pelyněk, cibulovitou trávu, pouštní kavyl, divokou vojtěšku, habzelii dlouholistou, sporýš písečný, pupalku dvouletou, juku krátkolistou, ruj vlasatou a keř Larrea mexicana.
Poté se zaměřili na nezbytnou faunu - na hrabavé živočichy, kteří by převraceli a provzdušňovali půdu:

liška velkouchá, myš klokanovitá, zajíc prériový, písečná želva... a samozřejmě dravci, kteří je drželi v šachu: jestřáb, zakrslá sova prériová, orel a pouštní sova; a dále na členovce, kteří se dostanou do míst, kam dravci nemohou: škorpión, sklípkan, stonožka, vosa a střeček... a dále na vrápence pouštního, který zase hlídal hmyz.
Po tom všem přišla rozhodující zkouška: datlové palmy, bavlník, meloun, kávovník, léčivé byliny - bylo třeba odzkoušet a přizpůsobit více než dvě stovky vybraných rostlin poskytujících potravu.
»Na ekosystému si ekologický analfabet neuvědomuje to, že jde o systém,« říkával Kynes. »O systém! V systému sice určitá stabilita existuje, ale ta je dost choulostivá a může ji zničit jediný chybný zásah v opěrném bodě. Systém má svůj řád, tok od bodu k bodu. Jestliže něco tok přeruší, řád se zhroutí. Laici mohou to zhroucení postřehnout, až když je příliš pozdě. Proto je nejdůležitějším úkolem ekologie chápat důsledky.«
Dospěli už k systému?
Kynes a jeho lidé pozorovali a čekali. V té době fremeni už pochopili, co měl Kynes na mysli, když uváděl časově neohraničenou předpověď do pěti set let.
Z jižních zelených hájů přišla zpráva, že podél rostlinného pásu hyne v písku pouštní plankton na otravu v důsledku interakce s novými formami života. Důvodem je proteinová inkompatibilita. Vznikla zde jedovatá voda, které se arrakiský život zcela vyhýbá. Kolem hájů se vytvořila mrtvá zóna, kam se ani šaj-hulúd neodváží vniknout.
Kynes se vydal na jih do zelených hájů osobně - cestou dlouhou dvacet tlouků (v palankýnu jako zraněný nebo jako Ctihodná matka, protože se nikdy nestal jezdcem pisku). S mrtvou zeminou provedl zkoušky (z té půdy šel zápach až k padnutí) a dostalo se mu mimořádné odměny, dar Arrakisu. Přidáním síry a vázaného dusíku docílil toho, že se výsadba dala rozšiřovat libovolně!
»Mění to potřebný čas?« ptali se fremeni.
Kynes se vrátil ke svým planetologickým vzorcům. Tehdy už měl docela spolehlivá čísla ohledně větrolapů. Na tolerancích nešetřil, protože věděl, že ekologické problémy nemůže ohraničit přesně definovanými hranicemi. Určité množství rostlinných porostů bylo nutno vyhradit pro stabilizaci dun, další pro výživu (jak lidí, tak zvířat) a ještě další pro udržení vlhkostí v kořenových systémech a k rozvodu vody do okolních vyprahlých oblastí. V té době už měli zmapovaná chladná místa a jejich pohyb na volném bledu, která se musela do vzorců zahrnout. Na mapách měl dokonce svoje místo šaj-hulúd; ten nesmí nikdy vyhynout, jinak by byl s bohatstvím z koření konec. A kromě toho ta jeho zažívací »továrna« se silně koncentrovanými aldehydy a kyselinami představuje obrovský zdroj kyslíku. Červ střední velikostí (asi 200 m dlouhý) vypouští do atmosféry tolik kyslíku, kolik poskytuje fotosyntéza ze zelených rostlin na ploše deseti čtverečních kilometrů.
Musel vzít do úvahy Gildu. Úplatky Gildě v podobě koření za to, že se na obloze Arrakisu neobjeví meteorologické ani pozorovací satelity, už dosáhly velkých objemů.
Ani fremeny nebylo možno opomenout. Zejména ne fremeny a jejich větrolapy a nepravidelné obsazování oblastí, organizované z hlediska vodních zásob; fremeny s jejich nabytou znalostí ekologie a snem o tom, že obrovské plochy na Arrakisu se nejdříve promění na prérii a poté na zalesněný kraj.
Z tabulek a výpočtů se zrodilo číslo. Kynes je oznámil. Tři procenta. Kdyby se jim podařilo dostat na tři procenta povrchu Arrakisu zeleň zapojenou do vytváření uhlíkatých sloučenin, dostali by kýžený soběstačný cyklus.
»Ale jak dlouho to bude trvat?« chtěli vědět fremeni.
»Asi tak tři sta padesát let.«
Takže nakonec byla pravda to, co tento umma tvrdil na začátku. Že se toho sice za svůj život nedočká žádný z těch, kdo žijí v současnosti, ani jejich potomci z dalších osmi generací, ale že se to nakonec uskuteční.
Práce pokračovaly: výstavba, výsadba, hloubení, výuka dětí. Při sesuvu půdy v Sádrovcové pánvi pak Kynes-Umma zahynul.
V té době měl jeho syn, Liet-Kynes, devatenáct let a byl už plnoprávným fremenským jezdcem písku, který zabil více než stovku Harkonnenů. Impérium mu s naprostou samozřejmostí potvrdilo jmenování do funkce, o které starší Kynes už dřív jeho jménem požádal. Neúprosný fuedikt o třídním rozdělení zde

posloužil dobrému účelu. Liet byl vychován tak, aby šel ve stopách svého otce.
Tehdy byl kurs už nastaven a ekologicky potřeení fremeni v tom kursu nasměrováni. Liet-Kynes nemusel než hlídat a postrkovat a pozorovat Harkonneny... až do dne, kdy se jeho planeta dočkala příchodu Hrdiny.

? PŘÍLOHA DRUHÁ ?

NÁBOŽENSTVÍ DUNY

Před příchodem Muad'Diba fremeni z Arrakisu vyznávali náboženství, jehož kořeny všichni učenci spatřují v učení maometského saari. Mnozí zjistili, že do něho bylo hodně převzato z ostatních náboženství. V tomto směru se nejběžněji argumentuje příkladem Chvalozpěvu na vodu, doslova převzatého z oranžsko-katolické liturgiky a vzývajícího příchod dešťových mračen, která se na Arrakisu nikdy nevyskytovala. Jsou zde však další a hlubší styčné body mezi fremenským Kitábem al-Ibárem a učením O.K. bible, ilmu a fikhu.
Jakákoli srovnávání náboženských vyznání, která před působením Muad'Diba v Impériu převládala, nelze začít bez uvedení hlavních vlivů, jež tato náboženství formovaly:
1. Stoupenci Čtrnácti mudrců, jejichž základní knihou byla Oranžsko-katolická bible a jejichž názory jsou vyloženy v Komentářích a dalších materiálech vydávaných Komisí ekumenických vykladačů (KEV).
2. Bene Gesserit, který interně popírá, že by byl náboženskou organizací, ale který působí za téměř neproniknutelnou oponou rituální mystiky a jehož výcvik, symbolika, organizace a vlastní metody výuky jsou téměř beze zbytku náboženského charakteru.
3. Agnostická vládnoucí třída (včetně Gildy), pro kterou je náboženství jakýmsi loutkovým divadlem k pobavení a umravnění lidu a která věří, že veškeré jevy - dokonce i náboženské - lze v podstatě vysvětlit pouze mechanickým principem.
4. Takzvaná starověká učení - včetně těch, která se díky zensunnitským poutníkům dochovala z prvního, druhého a třetího islámského hnutí; novokřesťanství z Chusuku; buddislámské varianty, jaké převládaly na Lankiveilu a Sikunu; Harmonizované knihy sestavené z myšlenek Mahájány Lankavatary, Zena Hekiganshu z III. Delty Pavonis, tóry a talmudického Zaburu, který přežívá na Saluse Secundus; přitažlivého rituálu Obeah; Muadhova koránu sestávajícího z pravého ilmu a fikhu, který se zachovává mezi pěstiteli rýže pundi na Caladanu; hinduistických odnoží, jejichž výtahy lze najít v celém vesmíru v kapsách piónů, a konečně Služebnického džihádu.
Existuje ještě pátý vliv, který utvářel náboženské vyznání, ale jeho působení je tak, univerzální a pronikavé, že si zasluhuje zvláštní místo.
Samozřejmě že jde o kosmické cesty - při každé diskusi o náboženství si zasluhuje velká písmena: KOSMICKÉ CESTY!
Pohyb lidí dalekým kosmickým prostorem během sto deseti století před Služebnickým džihádem poznamenal náboženství neopakovatelným způsobem. Ale po pořádku. Rané kosmické lety, byť značně rozšířené, byly nepravidelné, pomalé a riskantní a v době před gildovním monopolem se realizovaly nejroztodivnějšími způsoby. První kosmické zkušenosti se sdělovaly jen omezeně a zkresleně a staly se tak přímo potravou pro mystické spekulace.
Náhle se však stalo to, že kosmický prostor dodal názorům na Stvoření jinou příchuť a jiný smysl. Ten rozdíl lze spatřovat i v největších náboženských úspěších toho období. Ve všech náboženstvích se toho, co je citem chápáno jako posvátné, dotkla anarchie z kosmické temnoty.
Bylo to, jako by Jupiter ve všech podobách svých následovníků ustoupil do temnot, z nichž kdysi vyšel, a jeho místo zaujala imanence plná mnohosmyslnosti a s výrazem mnoha hrůz. Starodávné náboženské fráze se promíchaly a vzájemně propletly, když byly přizpůsobovány tak, aby znovu dobývaly a přinášely nová zvěstování. Bylo to období boje mezi démony podoby šelem na jedné straně a starými modlitbami a

zaříkávacími formulkami na straně druhé.
Jednoznačné rozhodnutí nikdy nepadlo.
Během tohoto období se říkávalo, že v nové interpretaci Genesis se bohu dovolilo konstatovat: »Milujte se a množte se a zaplňte vesmír, a podrobte si ho a vládněte podivným šelmám a živoucím stvořením všeho druhu, která existují na nekonečných zemích a pod nimi.«
Byl to čas čarodějnic, jejichž schopnosti nebyly předstírané. To, jaké doopravdy byly, lze spatřovat ve skutečnosti, že se nikdy nevychloubaly, jak se zmocnily buřičů.
Pak přišel Služebnický džihád - dvě generace chaosu. Bůh strojového rozumu byl svržen mezi masy a začala se razit nová idea: »Člověka nic nenahradí«.
Tyto dvě generace násilí znamenaly pro celé lidstvo duševní odpočinek. Lidé pohlédli na svoje bohy a na svoje obřady a spatřili, že obojí je prosyceno tím nejstrašnějším ze všech pocitů - strachem ze ctižádosti. Náboženští vůdci, jejichž stoupenci prolévali krev miliard, se jen váhavě začali scházet a vyměňovat si názory. Tento krok podporovala Kosmická gilda, která zahájila činnost k získání monopolu na všechny mezihvězdné lety, a také Bene Gesserit, který sjednocoval čarodějnice.
Z těchto prvních ekumenických setkání vzešly dva nové hlavní momenty:
1. Pochopení, že všechna náboženství mají společné alespoň jedno přikázání: »Nepokřivíš duši«.
2. Komise ekumenických vykladačů.
KEV se sešla na neutrálním ostrově Starého světa, v mateřském lůně všech základních náboženství. Sešla se »ve všeobecné víře, že ve vesmíru božská podstata existuje«. Byla zde zastoupena všechna náboženství s počtem stoupenců přesahujícím jeden milión a všichni dospěli překvapivě k okamžité shodě na formulaci jejich společného cíle: »Jsme zde proto, abychom vyrazili základní zbraň z rukou náboženství, která stojí proti nám. Touto zbraní je tvrzení, že na jejich straně je jedno a jediné zjevení pravdy«.
Jásot nad tímto »projevem hluboké shody« se ukázal být předčasný. Déle než standardní rok zůstávalo to prohlášení pouhým oznámením KEV. Trubadúři skládali vtipné, ironické písničky o »veteránech«, jak se stojedenadvacetičlenné komisi začalo říkat. (Ta přezdívka vznikla z jednoho vtipu, který využíval akronymum KEV k posměšnému přejmenování delegátů na »Klub Extra Veteránů«.) Jedna z těch písniček, Ponurý spánek, prodělala čas od času renesanci a je populární ještě dnes:
»Sežeňte věnce tragédie,
nežije ten, kdo líně žije,
čas pro něj nevyzvání
a má už na kahánku.
Upadli veteráni
do ponurého spánku!«
Ze zasedání KEV se občas dostaly na veřejnost nepodložené zprávy. Tak se proslechlo, že Komise porovnává náboženské texty, a zcela neodpovědně se uvedlo, o jaké texty jde. Tyto pověsti nevyhnutelně vyústily v antiekumenické nepokoje a samozřejmě inspirovaly novou vlnu duchaplností.
Uplynuly dva roky... tři roky.
Členové Komise, když z jejich původního počtu devět zemřelo a bylo nahrazováno, vždy přerušili práci, aby dodrželi formální náležitosti slavnostního uvádění nových kolegů do funkce, oznámili, že pracují na jediné bibli a odstraňují přitom »všechny patologické příznaky« náboženské minulosti.
»Tvoříme nástroj lásky, na nějž se bude hrát na všechny způsoby,« prohlásili.
Mnohým připadalo podivné, že toto prohlášení vyvolalo ty nejhorší výbuchy násilí proti ekumenismu. Dvacet delegátů bylo svými kongregacemi odvoláno. Jeden spáchal sebevraždu, když zcizil kosmickou fregatu a snesl se s ní střemhlav do Slunce...
Historikové odhadují, že si tyto nepokoje vyžádaly osmdesát miliónů životů. Což dává asi šest set tisíc na každý svět, který byl tehdy organizován ve Svazu landsraadu. Když se vezme v úvahu, jak neklidná byla tehdy doba, nemusí být tento odhad nijak přehnaný, i když jakékoli tvrzení, že ten údaj je přesný, musí být pouze tím, čím je - tvrzením. Komunikace mezi světy poklesla na jednu z nejnižších úrovní.
Trubadúři měli pochopitelně zlaté časy. V jedné oblíbené muzikálové komedii z té doby posadili delegáta KEV na bílou písečnou pláž pod palmu a nechali ho zpívat:

»Pro boha, ženu a slávu lásky
bez bázně a bez starostí máme dlouhou chvíli.
Zapěj jinou melodii, trubadúre milý,
pro boha, ženu a slávu lásky!«
Výtržnosti a komedie jsou však příznaky té doby, dost sugestivními příznaky. Prozrazují psychologickou atmosféru, hluboké nejistoty... a úsilí o něco lepšího, a také strach, že z toho vůbec nic nebude.
Hlavní hráze proti tehdejší anarchii představovali zárodek Gildy, Bene Gesserit a landsraad, který navzdory největším překážkám nepřerušil tradici pravidelných zasedání dlouhou dva tisíce let. Role Gildy se zdá být jasná: zdarma poskytovat přepravu pro záležitosti landsraadu a KEV. Avšak role Bene Gesseritu se ztrácí v polostínu. Jistě, je to doba, kdy upevnil svou moc nad čarodějnicemi, prozkoumal zákeřné jedy, vyvinul výcvik prana-bindú a vymyslel missionarii protectivu, tu prodlouženou ruku pověr.
Ale je to rovněž období, které vidělo zrod Litanie proti strachu a kompilaci Knihy Azhar, toho bibliografického zázraku, v němž se dochovávají velká tajemství nejpradávnější věr.
Ingsleyho komentář je snad nejpřijatelnější: »Toto byly doby hlubokých paradoxů.«
Téměř sedm let tehdy v KEV pilně pracovali. A když se přiblížilo sedmé výročí, připravili lidský vesmír na významné vyhlášení. Na den sedmého výročí slavnostně strhli závoj z Oranžsko-katolické bible.
»Zde je dílo důstojné a významné,« oznámili. »Zde je nástroj, jak přimět lidstvo, aby si samo sebe uvědomilo jako to, co stvořil jen a jen bůh.«
Pánové z KEV byli porovnáváni s archeology myšlenek, které při velkolepém objevování již dříve objeveného inspiroval bůh. Říkalo se, že odkryli »životaschopnost velkých ideálů uložených pod nánosem staletí«, že »nabrousili morální imperativy vycházející z náboženského vědomí«.
Spolu s O. K. biblí předložili Liturgický manuál a Komentáře - v mnoha ohledech nejvýš pozoruhodná díla nejen pro svoji hutnost (rozsah menší než polovina O. K. bible), ale rovněž pro svoji otevřenost a směsici sebelítosti a pokrytectví.
V prvních pasážích se nepochybně obracejí k agnostickým vládcům:
»Lidé nenacházející odpovědi na sannah (deset tisíc otázek z šaríji) používají nyní svého vlastního rozumu. Všichni hledají osvícení. Náboženství není než nejstarší a nejpočetnější nástroj, pomocí něhož lidé usilují pochopit božský vesmír. Vědci hledají zákonitost jevů. Je úkolem náboženství přizpůsobit člověka tak, aby této zákonitosti vyhovoval.«
Avšak ve svém závěru nasadily Komentáře ostrý tón, který velmi pravděpodobně předpověděl jejich osud.
»Mnohé z toho, co si říkalo náboženství, přinášelo podvědomě nepřátelský postoj vůči životu. Skutečné náboženství však musí učit, že život je naplněn radostmi lahodícími božímu oku a že znalost bez konání není znalostí. Všichni lidé musí pochopit, že učení náboženství pomocí pravidel a mechanického drmolení je do značné míry podvod. Správné učení se pozná snadno. Člověk si je neomylně uvědomí proto, že v něm probudí ten pocit, v němž pozná, že je tím, jaký si vždycky uvědomoval.«
Nastalo jakési zvláštní zklidnění, když se roztočily rotačky a šigafilové tiskárny a O. K. bible se vydala na cestu po světech. Někteří v tom viděli boží znamení, předzvěst jednoty.
Ale to, že ten klid je fiktivní, prozradili samotní delegáti KEV, když se vrátili do náruče svých kongregací. Jedenáct z nich během dvou měsíců zlynčovali. Padesát tři do roka všechno odvolali.
O. K. bible byla veřejně odsouzena jako dílo stvořené »arogantním rozumem«. Prohlásilo se, že jeho stránky hýří svádivým zájmem o logiku. Začala se objevovat přepracovaná vydání, která hrála do noty lidovému pobožnůstkářství. Tato vydání spoléhala na všeobecně uznávanou symboliku (kříž, půlměsíc, opeřený had, dvanáct svatých, vyzáblý Buddha a podobně) a brzy se stalo zřejmé, že nový ekumenismus staré pověry a víry nepohltil.
Halloway označil sedmileté úsilí delegátů KEV za »pangalaktický behaviorismus«, což se uchytilo u horlivých miliard lidí, kteří počáteční písmena PB vysvětlovali jako »prokleto bohem«.
Předseda Komise Toure Bomoko, zensunnitský ulamá a jeden ze čtrnácti delegátů, kteří nikdy nic neodvolali (lidově nazývaní Čtrnáct mudrců) vystoupil na veřejnosti a konečně přiznal, že KEV udělala chybu.
»Neměli jsme se pokoušet vytvořit nové symboly,« uvedl. »Měli jsme si uvědomit, že se od nás nechce,

abychom do všeobecně uznávaných náboženských věr zaváděli nejistoty, že se od nás nechce, abychom kolem boha rozvířili hladinu zvídavosti. Denně se setkáváme s úděsnou nestálostí lidí, avšak připouštíme, aby se naše náboženství stala strnulejší a ovládanější, konformnější a despotičtější. Co je to za stín, který leží přes cestu božského přikázání? Je to varování, že instituce přetrvávají, že symboly přetrvávají, i když ztratily svůj význam, a že souhrn všech dostupných znalostí neexistuje.«
Trpkost dvojího ostří v tomto »přiznání« Bomokovým kritikům neunikla a brzy poté byl předseda přinucen uprchnout do exilu a jeho život závisel na mlčenlivosti Gildy. Bomoko údajně zemřel na Tupalinu, ctěn a milován; jeho poslední slova: »Náboženství musí zůstat východiskem pro lidi, kteří si pro sebe říkají: "Nejsem takovým člověkem, jakým bych chtěl být." A nesmí se nikdy ponořit do davu samolibých.«
Člověka těší pomyslet na to, že Bomoko chápal proroctví v tom, co řekl: »Instituce přetrvávají«. O devadesát generací později pronikla O. K. bible a Komentáře celým náboženským vesmírem.
Když Paul Muad'Dib stál s pravou rukou spočívající na kamenné schránce s lebkou svého otce (s požehnanou pravicí, nikoli s levicí zatracených), citoval slovo od slova z »Bomokova odkazu«:
»Vy, kdož jste nad námi zvítězili, řekněte si sami pro sebe, že Babylón padl a že jeho stavby byly vyvráceny. Já vám přese všechno říkám, že člověk zůstává, aby byl souzen, každý na své vlastní lavici obžalovaných. Každý člověk je malá válka.«
Fremeni o Muad'Dibovi říkali, že je jako Abu Zide, jehož fregata neuposlechla Gildu a letěla jednoho dne tam a zpět. Výraz tam použitý tímto způsobem se v přímém vztahu k fremenské mytologii chápe jako země rúhu, álam al-mithálu, kde nepůsobí žádná omezení.
Paralela mezi tímto přirovnáním a Kwisatzem Haderachem je na první pohled zřejmá. Kwisatz Haderach, kterého sesterstvo hledalo pomocí svého genetického plánu, se totiž interpretuje jako »zkrácení cesty« nebo »ten, který může být na dvou místech současně«.
Lze však ukázat, že obě tyto interpretace mají přímé kořeny v Komentářích: »Když zákon a náboženská povinnost jedno jsou, vaše jáství obepíná vesmír.«
O sobě Muad'Dib řekl: »Jsem sítí v moři času, svobodně lovící v budoucnosti a minulosti. Jsem pohyblivá membrána, z níž neunikne žádná možnost.«
Tyto myšlenky jsou zcela totožné a ozývají se z 22. kalimy v O. K. bibli, kde se říká: »Nechť je nebo není myšlenka vyslovena, je skutečná a má sílu reality.«
Ale teprve až pronikneme do Muad'Dibových vlastních komentářů ve »Sloupech vesmíru«, jak je interpretují jeho duchovní, kvizara tafwídové, pochopíme, za co všechno vděčí KEV a zensunnitským fremenům.

Muad'Dib: »Láska a povinnost jedno jsou, tak to budiž. Ale nezapomeňte na tato omezení. Takto si nikdy plně neuvědomíte vlastní já. Takto zůstanete ponořeni do pospolného tau. Takto vždy budete méně než individualita.«
O. K. bible: Naprosto stejná formulace. (61. zjevení.)
Muad'Dib: »Náboženství se často podílí na mýtu o pokroku, který nás chrání před hrůzami nejisté budoucnosti.«
Komentáře KEV: Naprosto stejná formulace. (Podle Knihy Azhar sahá původ tohoto konstatování až k náboženskému spisovateli Nešúovi v prvním století, jde o parafrázi.)
Muad'Dib: »Jestliže dítě, neškolená osoba, nevzdělaná osoba nebo nepříčetná osoba vyvolá problémy, je to chyba autority, že takové problémy nepředvídala a nepředešla jim.«
O. K. bible: »Jakýkoli hřích lze připsat, alespoň zčásti, přirozenému sklonu ke zlu, který bůh chápe jako polehčující okolnost.« (Podle Knihy Azhar sahá původ tohoto konstatování až k semitské tóře.)
Muad'Dib: »Napřáhni ruku a jez, co ti opatřil bůh, a až budeš nasycen, blahořeč mu.«
O. K. bible: Parafráze stejného významu. (Podle Knihy Azhar sahá původ tohoto konstatování v poněkud pozměněné formě až k prvnímu islámu.)
Muad'Dib: »Laskavost je počátkem krutosti.«
Fremenský Kitáb al-Ibár: »Význam laskavého boha je něco strašlivého. Nedal nám bůh spalující slunce (Al-Lát)? Nedal nám bůh matky vlhkostí (Ctihodné matky)? Nedal nám bůh šajtána (iblíse, satana)? A

od šajtána nedostali jsme zhoubu rychlosti?«
(V tomto je původ fremenského přísloví: »Spěch pochází od šajtána.« Vezměte v úvahu, že na každých sto kalorií uvolněných při tělesném pohybu - spěchu - se z těla vypaří asi sto osmdesát gramů potu. Fremenský výraz pro pot je »bakka« neboli slza a podle jedné výslovnosti znamená »podstata života, kterou šajtán vymačkává z tvé duše.«)

Koneywell považuje příchod Muad'Diba za »nábožensky načasovaný«, ale načasování s ním mělo společného jen málo. Jak sám Muad'Dib řek?: »Jsem zde, tak...«
Pro pochopení Muad'Dibova náboženského vlivu je však nezbytné, abyste neztratili ze zřetele jednu skutečnost: fremeni byli lidmi z pouště, jejich předkové byli po všechny generace zvyklí na nepřátelskou přírodu. Mysticismu se daří, když člověk přežívá každou sekundu tím, že překonává vyložené nepřátelství. »Jsi zde, tak...«
S takovou tradicí je utrpení přijatelné - snad podvědomě jako trest, ale přijatelné. A je dobré si povšimnout, že fremenské obřady téměř zcela zbavují člověka pocitů viny. Není tomu tak jenom proto, že jejich zákon a náboženství jsou totožné a za hřích považují odepření poslušnosti. Je pravděpodobně pravdivější uvést, že se fremeni snadno sami zbavují viny, protože jejich každodenní existence vyžaduje brutální rozhodnutí (často smrtelná), která by v pohostinnější zemi poznamenala člověka břemenem nesnesitelné viny.
Toto je pravděpodobně jeden z kořenů důrazu, jaký fremeni kladou na pověry (bez přihlédnutí k duchovní péči missionarie protectivy). Co na tom, že dunivé písky jsou osudovým znamením? Co na tom, že musíš dát znamení pěstí, když poprvé uvidíš První měsíc? Vlastní tělo člověka a jeho voda náležejí kmeni. A záhada života není problém na řešení, ale skutečnost, která se musí žít. Osudová znamení ti pomáhají si to uvědomit. A protože jsi zde a protože máš náboženství, vítězství se ti nakonec nemůže vyhnout.
Jak učil Bene Gesserit celá staletí, dávno před tím, než se dostal do styku s fremeny: »Když náboženství a politika jedou ve stejném kočáře a když ten kočár táhnou žijící světci (barakové), nic se jim nemůže postavit do cesty.«

? PŘÍLOHA TŘETÍ ?

ZPRÁVA O MOTIVECH A ZÁMĚRECH BENE GESSERITU

Na tomto místě jsou uvedeny výpisky ze Summy, kterou na požadavek lady Jessiky zpracovaly její agentky bezprostředně po arrakiských událostech. Tato zpráva je podstatně otevřenější, než bývá obvyklé, a to její hodnotu umocňuje.

Jelikož Bene Gesserit operoval celá staletí pod pláštíkem polomystické školy, když prováděl svůj plán selektivního křížení lidí, přisuzujeme mu nevědomky větší společenský význam, než si zřejmě zasluhuje. Analýza toho, jak obstál jejich »pokus« v praxi při arrakiských událostech, prozrazuje, že si škola svou úlohu vůbec neuvědomuje.
Někdo snad může namítnout, že Bene Gesserit mohl zkoumat pouze fakta, která měl k dispozici, a že k osobě proroka Muad'Diba přístup neměl. Ale tato škola byla zvyklá překonávat mnohem větší překážky, a proto jejich chyby v této záležitosti mají hlubší příčiny.
Cílem benegesseritského programu bylo vyšlechtit osobu, které přidělili jméno »Kwisatz Haderach, což je výraz znamenající »ten, kdo může být na mnoha místech současně«. Řečeno jednodušeji, to, oč usilovali, byla lidská bytost s takovými duševními vlastnostmi, které by jí umožnily pochopit a využít dimenze vyššího řádu.

Šlechtěním chtěli dospět k supermentatovi, živému počítači, který by disponoval určitou jasnozřivou schopností, jakou mají gildovní navigátoři. A nyní věnujte pečlivou pozornost těmto skutečnostem:
Muad'Dib, rodným jménem Paul Atreides, byl synem vévody Leta, jehož rodová linie byla pečlivě sledována po dobu delší než tisíc let. Prorokova matka, lady Jessica, byla nemanželská dcera barona Vladimira Harkonnena a měla v sobě genetické znaky, o nichž se již téměř dva tisíce let vědělo, jaký nesmírný význam pro šlechtitelský plán mají. Měla benegesseritskou výchovu a výcvik, a tudíž měla být při prováděni plánu ochotným nástrojem.
Lady Jessica měla přikázáno porodit atreidskou dceru. Podle plánu měla tato dcera uzavřít sňatek s Feydem-Rauthou Harkonnenem, synovcem barona Vladimira, protože existovala velká pravděpodobnost, že z tohoto spojení vzejde Kwisatz Haderach. Avšak z pohnutek, o nichž konkubína lady Jessica přiznává, že jí nejsou zcela jasné, tohoto rozkazu neuposlechla a dala život synovi.
Již tato okolnost samotná měla Bene Gesserit upozornit na možnost, že se do jejich plánu vloudila nekontrolovatelná proměnná. Vyskytly se však ještě jiné a mnohem závažnější momenty, které Bene Gesserit ignoroval:
1. Již ve svém mládí projevoval Paul Atreides schopnosti předpovídat budoucnost. Vědělo se, že tehdy míval jasnozřivé vize, přesné a pronikavé, které se nedaly vysvětlit čtvrtým rozměrem.
2. Ctihodná matka Gaius Helena Mohiamová, benegesseritská proktorka, která podrobila Paula, tehdy patnáctiletého, zkoušce, vypovídá, že při ní vydržel větší bolest, než je o komkoli doloženo. A přesto ve své zprávě opomenula na to výrazně upozornit!
3. Když se Atreidové přestěhovali na planetu Arrakis, místní fremenští obyvatelé nadšeně vítali mladého Paula jako proroka, jako »hlas z jiného světa«. Bene Gesseritu bylo dobře známo, že drsné přírodní podmínky takové planety, jako je Arrakis, spolu s téměř úplnou pouští, naprostým nedostatkem vody ve volné přírodě a důrazem na nejprimitivnější životní nutnosti k přežití, musejí nutně způsobit, že značný podíl obyvatelstva bude velmi vnímavý. Avšak tuto reakci fremenů a samozřejmou součást arrakiské výživy, tak bohaté na koření, přešly benegesseritské pozorovatelky mlčením.
4. Když Harkonnenové a fanatičtí vojáci padišáha imperátora znovu obsadili Arrakis a zabili přitom Paulova otce a většinu příslušníků atreidských ozbrojených sil, Paul a jeho matka zmizeli. Avšak téměř současně proskočily zprávy o tom, že se mezi fremeny objevil nový náboženský vůdce, člověk jménem Muad'Dib, který byl také nadšeně pozdravován jako »hlas z vnějšího světa«. Z těchto zpráv jasně vyplývalo, že ho doprovází nová Ctihodná matka, povýšená při obřadu ze sajadíny, která je »ženou, jež ho zrodila«. Záznamy, které měl Bene Gesserit k dispozici, uváděly naprosto jednoznačně, že ve fremenských legendách o prorokovi se vyskytují tato slova: »On zrozen bude z benegesseritské čarodějnice«.
(Na to snad někdo může namítnout, že před několika staletími vyslal Bene Gesserit na Arrakis missionarii protectivu, která zde měla nějakou takovou legendu zasít jako pojistku pro případ, kdyby zde některá z jeho členek uvízla a potřebovala ochranu, a že bylo logické, když se k této legendě o »hlasu z vnějšího světa« nepřihlédlo, protože se zřejmě jednalo o běžný benegesseritský manévr. Taková námitka by však byla oprávněná jedině tehdy, kdybyste připustili, že Bene Gesserit oprávněně přehlížel ostatní nápovědi o Paulu Muad'Dibovi.)
5. Když došlo k bouřlivým arrakiským událostem, Kosmická gilda předala Bene Gesseritu určité zajímavé informace. Naznačila, že její navigátoři, kteří užívají arrakiské koření k tomu, aby v sobě probudili schopnost omezené jasnozřivosti nutné pro určování kursu kosmických lodí, byli »znepokojeni budoucností« nebo viděli »problémy na obzoru«. To mohlo znamenat jedině to, že viděli nexus, místo, v němž se setkává bezpočet ožehavých rozhodnutí, za který jasnozřivé oko na další cestu nedohlédlo. Byl to jednoznačný náznak toho, že rušivě zasahuje nějaká síla o dimenzích vyššího řádu!
(Několik členek Bene Gesseritu si už dávno uvědomilo, že v místě s životně důležitým kořením nemůže Gilda přímo zasáhnout, protože gildovní navigátoři se svým typicky neobratným způsobem dimenzemi vyššího řádu už zabývali, a to přinejmenším do té míry, aby pochopili, že nejnepatrnější chybný krok, který by na Arrakisu udělali, by mohl vést ke katastrofě. Bylo známou skutečností, že gildovní navigátoři nedovedli předpovědět žádný způsob, jakým by bylo možno převzít kontrolu nad kořením, aniž by přitom nevyvolali právě takový nexus. Z toho plyne zřejmý závěr, že kontrolu nad zdrojem koření

přebíral někdo, kdo disponoval schopnostmi vyššího řádu, avšak Bene Gesserit ani v nejmenším nepochopil, oč jde!)
Tváří v tvář těmto skutečnostem je člověk veden k nevyhnutelnému závěru, že neschopnost, jakou v této záležitosti Bene Gesserit prokázal, je výsledkem nadřazenějšího plánu, o němž Bene Gesserit neměl ani tušení!

? PŘÍLOHA ČTVRTÁ ?

ALMANAK EN-AŠRAF
(VYBRANÉ EXCERPCE O VZNEŠENÝCH RODECH)

SHADDAM IV. (10 134 - 10 202)
Padišáh imperátor, 81. ze své rodové linie (rod Corrino), který zaujímal místo na Trůnu zlatého lva, vládl od 10 156 (rok, kdy jeho otec Elrood IX. podlehl otravě jedem šaumurky) do 10 196, kdy byl nahrazen regentstvím ve jménu své nejstarší dcery Irulán. Jeho vláda je proslulá zejména revolucí na Arrakisu, za niž mnozí historikové viní jeho koketování se soudnickými funkcemi a nabubřelost jeho administrativy. Během prvních šestnácti let jeho vlády se zdvojnásobil počet bursegů. V posledních třiceti letech před arrakiskou revolucí rozpočtové částky na výcvik sardaukarů neustále klesaly. Měl pět dcer (Irulán, Chalice, Wensicia, Josifa a Rugi), ale žádného manželského syna. Čtyři z jeho dcer ho doprovodily na odpočinek. Jeho manželka Anirul, absolventka Bene Gesseritu z Utajeného řádu, zemřela v 10 176.
LETO ATREIDES (10 140 - 10 191)
Bratranec Corrinů po přeslici, často uváděný jako Purpurový vévoda. Rod Atreidů spravoval Caladan formou siridarského léna po dobu dvaceti generací, ale pak byl donucen přestěhovat se na Arrakis. Leto je hlavně znám jako otec vévody Paula Muad'Diba, ummského regenta. Jeho pozůstatky jsou uloženy do hrobky ve »Svatyni« na Arrakisu. Jeho smrt se připisuje zradě doktora ze Sukovy školy a je za ni zodpovědný siridar baron Vladimir Harkonnen.
LADY JESSICA (10 154 - 10 256) (čestný člen Atreidů)
Nemanželská dcera (podle informace z Bene Gesseritu) siridara barona Vladimira Harkonnena. Matka vévody Paula Muad'Diba. Absolventka B. G. školy z Wallachu IX.
LADY ALIA ATREIDOVÁ (10 191 -)
Zákonná dcera vévody Leta Atreida a jeho pravoplatné konkubíny, lady Jessiky. Lady Alia se narodila na Arrakisu asi osm měsíců po smrti vévody Leta. Za důvod, proč ji Bene Gesserit označuje »Prokletá«, se všeobecně uvádí skutečnost, že ještě před narozením byla vystavena působení »vědomospektrého« narkotika. Z lidových vyprávění je známá jako sv. Alia nebo sv. Alia, Vládkyně nože. (Bližší viz Sv. Alia, lovkyně miliard světů od Pandera Oulsona.)
VLADIMIR HARKONNEN (10 110 - 10 193)
Všeobecně se o něm hovoří jako o baronovi Harkonnenovi, jeho oficiální titul je siridar (guvernér planety) baron. Vladimir Harkonnen je přímým mužským potomkem bašára Abulurda Harkonnena, který byl po Bitvě o Corrin poslán do vyhnanství. Návrat rodu Harkonnenů k moci se všeobecně připisuje šikovné manipulaci v obchodování s velrybími kůžemi a pozdějšímu upevnění postavení pomocí bohatství z arrakiské melanže. Siridar baron zahynul během revoluce na Arrakisu. Jeho titul přešel na krátkou dobu na na-barona Feyda-Rauthu Harkonnena.
HRABĚ HASIMIR FENRING (10 133 - 10 225)
Bratranec Corrinů po přeslici, od mládí společník Shaddama IV. (V často zpochybňované Pirátské historii Corrinů je popisován příběh, podle něhož se Fenringovi přičítá na vrub šaumurky, které odstranilo Elrooda IX.) Všechny záznamy se shodují v tom, že Fenring byl nejbližším přítelem, jakého Shaddam IV. měl. Mezi imperiální povinnosti, které Fenring vykonával, patřila funkce imperiálního vyslance na Arrakisu v době, kdy tam vládl Harkonnen, a zastupování siridara na Caladanu. Spolu s Shaddamem IV.

odešel na odpočinek na Salusu Secundus.
HRABĚ GLOSSU RABBAN (10 132 - 10 193)
Glossu Rabban hrabě z Lankiveilu, byl nejstarším synovcem Vladimira Harkonnena. Glossu Rabban a Feyd-Rautha Rabban (převzali příjmení Harkonnen poté, co byli adoptováni do rodiny siridara barona) byli zákonnými syny Abulurda, nejmladšího polobratra siridara barona. Abulurd se zřekl jména Harkonnen a všech nároků, které souvisely s titulem, když mu byl dán úřad oblastního guvernéra na Rabban-Lankiveilu. Rabban bylo jméno z ženské rodové linie.

TERMINOLOGIE IMPÉRIA

Při studiu Impéria, Arrakisu a celé kultury, která zrodila Muad'Diba, se vyskytuje mnoho neznámých výrazů. Lepší pochopení je chvályhodný cíl, a proto jsou dále uvedeny jejich definice a vysvětlení.

ABA: splývavá róba, zpravidla černá, kterou nosí fremenky.
ADAB: neodbytná vzpomínka, která se člověku sama náhle vybavuje.
AJAT: projevy života. (Viz barhan.)
AKARSO: rostlina pocházející ze Sikunu (v 70 Ophiuchi A) charakteristická téměř obdélníkovými listy. Její zelené a bílé pruhy dokazují souběžnou existenci oblastí aktivních a pasivních na chlorofyl.
AKL: zkouška rozumu. Původně »Sedm mystických otázek« začínajících: »Kdo je ten, kdo myslí?«
ÁLAM AL-MITHÁL: mystický svět protějšků, kde nepůsobí žádná fyzikální omezení.
AL-LÁT: prapůvodní slunce lidstva; obvykle jakákoli hlavní planeta.
AMPOLIROS: legendární kosmický »Bludný Holanďan«.
AMTHÁL neboli PRAVIDLO AMTHÁL: všeobecná zásada primitivních světů, podle níž se určitá věc testuje, aby se zjistily její mezní hodnoty nebo nedostatky. Obvykle destrukční zkouška.
ANALYTIK POČASÍ: osoba vyškolená v metodách pro předpovídání počasí na Arrakisu včetně napichování písku a čtení větrných obrazců.
ARKÁNA: idiomatický výraz. To, co připomíná něco mystického nebo čarodějného.
ARRAKÉN: první osada na Arrakisu; dlouholeté sídlo vlády planety.
ARRAKIS: planeta známá jako Duna; třetí planeta soustavy Canopus.
ASSASSIN: příslušník speciálních jednotek, které si pořizují vládnoucí rody pro vedení assassinské války. Muž znalý všech způsobů zabíjení a vedení boje.
ASSASSINSKÁ VÁLKA: omezená válka povolená za Velké konvence a gildovního míru. Účelem je snížit riziko, že do války budou zavlečeni nevinní nezúčastnění. Pravidla předpisují formální vyhlášení úmyslu a určují zbraně, které lze použít.
ASSASSINŮV MANUÁL: přehled o jedech běžně používaných v assassinské válce, vydaný ve třetím století. Později byl rozšířen o ty smrtelné nástroje, které byly povoleny za gildovního míru a Velké konvence.
ÁŠ: doleva. Povel řídícího jezdce na červu.
AULIJA: v náboženství zensunnitských poutníků žena po levici boha; boží služebnice.
AUMÁS: jed podávaný v jídle. (Přesněji: jed v netekuté stravě.) V některých nářečích: šaumás.

BADAWIJJÍN: viz ichwán badawijjín.
BAKKA: podle fremenské legendy oplakávač truchlící za celé lidstvo.
BAKLAVA: těžké pečivo připravené s datlovým sirobem.
BALISETA: devítistrunný hudební nástroj, druhová odvozenina citery, naladěný na chusukskou stupnici, na který se hraje drnkáním. Oblíbený nástroj imperiálních trubadúrů.
BARAKA: žijící svatý muž s magickými schopnostmi.
BARAPISTOLE: pistole na staticky nabitý prach, která byla vyvinuta na Arrakisu k barevnému

vymezení velkých ploch na písku.
BARHAN: důkazy života. (Zpr: ajat a barhan života. Viz ajat.)
BAŠÁR: (často plukovník bašár) sardaukarský důstojník stojící v oficiální hodnostní stupnici o nepatrný stupínek výše než plukovník. Hodnost vytvořená pro vojenského vládce dílčí oblasti planety. (Bašár sboru je titul vyhrazený výlučně pro vojenské účely.)
BELA TEGEUSE: pátá planeta soustavy Kuentsing; třetí zastávka zensunnitů (fremenů) při nucené migraci.
BENE GESSERIT: starověká škola pro duševní a tělesný výcvik hlavně pro studenty ženského pohlaví, založená poté, co za Služebnického džihádu byly zničeny takzvané myslící stroje a roboti.
B. G.: idiomatický výraz pro Bene Gesserit.
BHOTANSKÝ DŽIB: viz šakobsa.
BILA KAÍFA: amen. (Doslova: »Nic víc netřeba vysvětlovat.«)
BINDÚ: vztahující se k lidskému nervovému systému, zejména k výcviku odvahy. Často vyjádřeno jako bindú-nervatura. (Viz prana.)
BINDUOVÉ ZNEHYBNĚNÍ: zvláštní forma katalepsie, kterou si člověk sám přivodí.
BITEVNÍ ŘEČ: jakákoli speciální řeč z nepříbuzných slov vyvinutá pro jasné dorozumívání při bojové činnosti.
BLED: rovinná, širá poušť.
BURKA: izolační pláštěnka, kterou fremeni nosí v širé poušti.
BURSEG: generál velící sardaukarům.
BURTUKÁLY: pomeranče.

CALADAN: třetí planeta soustavy Delta Pavonis; rodný svět Paula Muad'Diba.
CANTO a RESPONDU: obřad vzývání, část panoplia propheticus missionarie protectivy.
CHOAM: akronym pro Combine Honnete Ober Advancer Mercantiles - univerzální vývojová korporace ovládaná imperátorem a vznešenými rody s Gildou a Bene Gesseritem jako tichými partnery.
CIELAGO: jakýkoli arrakiský létající živočich, např. netopýr, přizpůsobený pro doručování distransních vzkazů.
CORRIN, BITVA O: kosmická bitva, podle níž si přivlastnil jméno imperiální rod Corrino. Bitva svedená poblíž soustavy Sigma Draconis v roce 88 P. G. zajistila převahu vládnoucího rodu ze Salusy Secundus.
CTIHODNÁ MATKA: původně proktorka Bene Gesseritu, a to taková, která ve svém těle transformovala »jed osvícení« a povznesla se tak do vyšší sféry vědomí. Titul převzatý fremeny pro náboženské vůdce, kteří prodělali podobné »osvícení«. (Viz též Bene Gesserit a Voda života.)

ČICHAČ JEDU: radiační analyzátor pro čichové spektrum, který je nastaven na detekci otravných látek.

DÁR AL-HIKMÁN: škola pro překlad nebo interpretaci náboženských textů.
DÉRŠ: doprava. Povel řídicího jezdce na červu.
DICTUM FAMILIA: takové nařízení Velké konvence, které zakazuje zabít příslušníka královské rodiny nebo vznešeného rodu oficiálně neschválenou zradou.
DISTRANS: zařízení pro vtisknutí přechodného nervového podnětu do nervového systému netopýrů nebo ptáků. Jejich křik pak předává vtisknutou zprávu, kterou lze z nosné vlny oddělit jiným distransem.
DLAŇOVÝ ZÁMEK: jakýkoli zámek nebo uzávěr, který lze otevřít dotykem dlaně lidské ruky, na niž byl naladěn.
DRTIČE: vojenské kosmické koráby složené z mnoha menších korábů spojených pevně v jeden celek a určené k přepadu a rozdrcení nepřátelského opevnění.
DRUHÝ MĚSÍC: menší ze dvou satelitů Arrakisu, pozoruhodný tím, že zbarvení jeho povrchu svým obrysem připomíná obraz myši klokanovité.
DUNAŘI: idiomatický výraz pro pracovníky ve volné poušti, hledače koření a podobné osoby na Arrakisu. Pískaři. Červaři.

DUNIVÝ PÍSEK: takové uspořádání písku, které způsobuje, že náhlý úder na jeho povrch vyvolá zvuk silně podobný bubnování.
DVEŘE PROZÍRAVOSTI neboli BARIÉRA PROZÍRAVOSTI: (idiomaticky pro-dveře nebo pro-bariéra) - pentaštít určený k úniku pronásledovaných osob. (Viz pentaštít.)
DVEŘNÍ PEČEŤ: přenosné hermetické těsnění z plastiku používané ve fremenských jeskynních táborech pro pobyt přes den proto, aby se zabránilo úniku vlhkostí.
DŽIHÁD: křížová výprava; fanatické tažení.
DŽIHÁD, SLUŽEBNICKÝ: (viz také Velká revoluce) křižácké tažení proti počítačům, myslícím strojům a robotům schopným myslet které začalo v roce 201 P. G. a skončilo v roce 108 P. G. Jeho hlavní heslo zůstává v O.K. bibli ve formě přikázání: »Nestvoříš stroj k obrazu mysli člověka.«
DŽUBBA: mnohoúčelový plášť (lze jej nastavit tak, aby odrážel nebo propouštěl sálavé teplo, a lze z něj udělat visuté lůžko nebo úkryt), který se na Arrakisu nosí zpravidla přes filtršaty.

ECAZ: čtvrtá planeta soustavy Alfa Centauri B, nazývaná rájem sochařů, protože je zde domovem mlhodřevina, rostlina, kterou je možno tvarovat přímo na místě pouze silou myšlenky.
EGO-PORTRÉT: zobrazení reprodukované prostřednictvím šigafilového projektoru, který dokáže snímat nepatrné emoce, jež údajně podávají informaci o podstatě lidského já.
ELAKKA: narkotikum vzniklé spálením ekazské dřeviny s krvavými žilkami, které působí tak, že do značné míry potlačuje sebezáchovný pud. Po požití se pokožka člověka zbarvuje charakteristickým červeným odstínem. Běžně se používá při přípravě otrockých gladiátorů do arény.
EL-SAJÁL: písečný déšť. Spad prachu, který byl vynesen Koriolisovou bouří do středních výšek (asi 2000 m). Elsajály často snášejí k zemi vlhkost.
ERG: rozsáhlá dunová oblast; písečné moře.

FAI: vodní příspěvek, hlavní způsob placení daně na Arrakisu.
FEDAJKINOVÉ: fremenská komanda smrti. Historicky: skupina dobrovolníků vázaná přísahou napravovat zlo.
FÉNMETAL: kov vytvářený rostoucími jasmiovými krystaly v duralu, proslulý mimořádně vysokou pevností v tahu ve vztahu ke své hmotnosti. Název je odvozen z jeho běžného používání ve skládacích konstrukcích, které se rozevírají nuceným prouděním vzduchu.
FIKH: znalost, náboženský zákon; jeden z pololegendárních zdrojů náboženství zensunnitských poutníků.
FILTRSTAN: malý, utěsnitelný kryt z mikrosendvičové textilie, jehož funkcí je regenerovat pitnou vodu ze zkondenzované vlhkostí, kterou vydechují ti, co se v něm nacházejí.
FILTRŠATY: přiléhavý oděv vynalezený na Arrakisu. Textilie, z níž je vyroben, má mikrosendvičovou strukturu a zajišťuje disipaci tepla a filtrování tělových tekutin. Regenerovaná vlhkost se vede trubičkami z jímacích kapes k opětovnému použití.
FILTVATA: filtrační dílec do nosních dírek, který se používá s filtršaty a zachycuje vlhkost ve vydechovaném vzduchu.
FÓLISK: jakýkoli šigafilový vosk používaný při výcviku a přenášení mnemotechnických pulsů.
FREGATA: největší kosmická loď, která ještě může přistát na planetě a vzlétnout z ní jako jeden celek.
FREMENI: příslušníci svobodných kmenů na Arrakisu, obyvatelé pouště, pozůstalí potomci zensunnitských poutníků. (Podle imperiálního slovníku »pouštní piráti«.)
FREMETA: souprava fremenské výroby pro přežití v poušti.
FUEDIKT: nekompromisní nařízení o třídním rozdělení, prosazené Impériem. »Místo pro každého a každý na své místo.«

GALAŠTINA: úřední řeč Impéria. Anglo-slovanský hybrid prostoupený do značné míry speciálními kulturními termíny přebíranými během dlouhého řetězu migrace lidí.
GAMONT: třetí planeta soustavy Niushe, proslulá svou hédonistickou kulturou a exotickými sexuálními zvyklostmi.
GARE: osamělý kopec v rovině.

GEJRÁT: rovně kupředu. Povel řídícího jezdce na červu.
GENETICKÝ INDEX: mistrovská kniha Bene Gesseritu pro programované zušlechťování lidí záměrným křížením, jehož cílem je vypěstovat Kwisatze Haderacha.
GHAFLA: ten, kdo se poddává silným citovým rozpoložením. Tudíž: vrtkavý člověk, jemuž nelze věřit.
GHANIMA: určitá věc získaná v bitvě nebo v osobní souboji. Obecně památka na boj, která se uchovává jen proto, aby vyvolávala vzpomínky.
GIEDI PRIMA: planeta soustavy Ophiuchi B (36), domovský svět rodu Harkonnenů. V její střední části se daří životu, ale oblasti aktivní fotosyntézy jsou zde omezené.
GILDA: Kosmická gilda, jedna ze složek politické trojice udržující Velkou konvenci. Gilda byla druhou školou pro duševní a tělesný výcvik (viz Bene Gesserit) po Služebnickém džihádu. Zrod monopolu Gildy na kosmickou osobní a nákladní dopravu a na mezinárodní bankovnictví se bere za začátek imperiálního kalendáře.
GINÁZOVÉ, ROD: svého času spojenci Leta Atreida. Byli poraženi v assassinské válce na Grummanu.
GJUDIŠAR: svatá pravda. (Obecně chápáno ve významu gjudišar mantene: původní a podpůrná pravda.)
GOM DŽABBÁR: dlouhoruký nepřítel; zvláštní jedovatá jehla, která má na špičce metakyanid. Používají ji proktorky z Bene Gesseritu při zkoušce lidské obezřetnosti, při níž je alternativou smrt.
GRABEN: dlouhý přírodní příkop vytvořený sesuvem půdy v důsledku pohybu spodních vrstev pevné slupky. Příkopová propadlina.
GRIDEXOVÁ MŘÍŽKA: separátor s diferenčním nábojem, který se používá k odstraňování písku z melanžového koření; zařízení zařazené v druhém stupni čištění koření.
GRUMMAN: druhá planeta soustavy Niushe, známá hlavně pro spor vládnoucího rodu (Moritani) s rodem Ginázů.

HADŽDŽ: svaté putování.
HADŽR: putování pouští; migrace.
HAGAL: »planeta drahokamů« (II Theta Shaowei) vydolovaná za dob Shaddama I.
HAJJÁ!: výzva k činnosti. Povel řídícího jezdce na červu.
HÁKOVNÍK: fremen s tvůrcovskými háky, připravený zachytit se červa.
HAL JAWM: »Už! Konečně!« Fremenské zvolání.
HARMONTHEP: Ingsley uvádí, že jde o název planety, šestou zastávku při migraci zensunnitů. Má se za to, že v soustavě Delta Pavonis již neexistuje.
HIDŽRA: hledačské putování.
HIEREG: přechodný fremenský tábor v poušti na holém písku.
HLAS: kombinovaný výcvik vypracovaný školou Bene Gesserit umožňuje benegesseritskému mistrovi ovládat člověka pouze příslušným hlasovým zabarvením.
HOLTZMANŮV EFEKT: záporný, odpudivý účinek štítového generátoru.

CHALA: tradiční vzývání rozhněvaných duchů nějakého místa, vyslovením je vyzýváte ke klidu.
CHEOPS: pyramidové šachy; devítiúrovňové šachy. Hra, při níž je cílem jednak dovést svou královnu na vrcholek a jednak dát protivníkovu králi mat.
CHODEC PÍSKU: každý fremen vycvičený tak, aby přežil ve volné poušti.
CHUSUK: čtvrtá planeta soustavy Theta Shalish; takzvaná hudební planeta, proslulá kvalitou svých hudebních nástrojů. (Viz Varota.)

IBÁDOVY OČI: typický důsledek požívání stravy bohaté na melanž, po které bělmo a zorničky očí mění barvu na sytou modř (prozrazující silný návyk na melanž).
IBN KIRTAIBA: »Takto svatá slova plynou...« Formální začátek k fremenskému náboženskému zaříkávání (odvozeno z panoplie propheticus).
IDŽAZ: proroctví, které svým samotným charakterem nelze popřít; nezměnitelné proroctví.
ICHÚ-EJGH!: volání prodavače vody na Arrakisu (etymologicky nejasné). Viz sú-sú-súk!

ICHWÁN BADAWIJJÍN: bratrstvo všech fremenů na Arrakisu.
IKS: viz Riches.
ILM: teologie; věda o náboženské tradici, jeden z pololegendárních pramenů víry zensunnitských poutníků.
ILUMINAČNÍ KOULE: vznášející se suspenzorové osvětlovací těleso, které si samo dodává energii (zpravidla z organických baterií). Viz umina.
ISTISLÁH: nařízení ve prospěch všeobecného blaha; zpravidla úvod ke kruté nutnosti.

JÁ HIJÁ ŠUHADÁ: »Ať žijí bojovníci!« Bojový pokřik fedajkinů. Já (nyní) v tomto pokřiku je zesíleno tvarem hijá (stále trvající nyní). Šuhadá (bojovníci) v tomto spojení znamená bojovníky proti nespravedlnostem. V tomto výrazu je významová odchylka, která zpřesňuje, že bojovníci nebojují za něco, ale jsou oddáni proti určité záležitosti - a jenom proti ní.
JÁ! JÁ! JAWM!: fremenský rytmický popěvek používaný ve velmi významném okamžiku rituálu. Já má významový kořen v »Nyní dávejte pozor!« Tvar jawm je modifikovaný výraz nabádající k naléhavé bezprostřednosti. Tento popěvek se překládá zpravidla jako »Nyní slyšte toto!«
JALI: fremenský osobní byt uvnitř síče.
JEZDEC PÍSKU: fremenský výraz pro toho, kdo si dokáže chytit písečného červa a jet na něm.
JÍMACÍ KAPSA: jakákoli kapsa ve filtršatech nebo ve filtrstanu, v níž se zachycuje a uskladňuje přefiltrovaná voda.

KÁID: sardaukarská důstojnická hodnost pro vojenského zástupce, jehož povinnosti se většinou týkají jednání s civilisty; vojenská vláda pro určitou oblast planety; hodnost vyšší než bašár, ale nižší než burseg.
KANÁT: otevřený kanál pro řízené rozvádění zavlažovací vody v poušti.
KANLY: formální krevní msta neboli vendeta prováděná podle pravidel Velké konvence, která předpisují přísná omezení. (Viz soudce změny.) Pravidla měla původně chránit nevinné nezúčastněné osoby.
KÁRAMA: zázrak; akce vyvolaná duchovním světem.
KARYÓL: létací křídlo (zpravidla »křídlo«), létající pracovní stroj používaný na Arrakisu k přenášení těžebního, hledacího a rafinačního zařízení na koření.
KINŽÁL: krátký meč (nebo dlouhý nůž) s oboustrannou čepelí, mírně zakřivenou, v délce asi 20 centimetrů.
KIRTAIBA: viz ibn kirtaiba.
KISWA: jakýkoli znak nebo kresba z fremenské mytologie.
KITÁB AL-IBÁR: kombinace příručky pro přežití a náboženského textu, vytvořená fremeny na Arrakisu.
KONDICIONOVÁNÍ: výsledek vývoje Sukových lékařských škol. Nejvyšší forma výchovy člověka proti tomu, aby vzal jinému život. Absolventi jsou označeni diamantovým tetováním na čele a je jim dovoleno nosit dlouhé vlasy svázané stříbrným prstencem.
KONTEJNER: všeobecný termín pro jakoukoli nádobu nepravidelného tvaru, která má ablativní vnitřní stěny a je vybavena suspenzorovým likvidačním systémem. Užívají se ke svrhování materiálů z kosmu na povrch planety.
KORIOLISOVA BOUŘE: každá větší písečná bouře na Arrakisu, na němž rychlost větrů vanoucích na otevřených rovinách je zvyšována rotačním pohybem samotné planety a dosahuje až 700 kilometrů za hodinu.
KOŘENÍ: viz melanž.
KOSMICKÁ GILDA: viz Gilda.
KRIMSKELOVÉ VLÁKNO neboli KRIMSKELOVÝ MOTOUZ: »svírací šňůra« spletená z vláken ekazské popínavé rostliny hufuf. Smyčky z krimskelu se pomalu stahují na předem nastavenou mezní hodnotu, když se za jejich volný konec zatáhne. (Pro bližší informace viz Holjance Vohnbrook »Rdousící popínavé rostliny Ekazu«.)
KRISPEL: posvátná dýka fremenů z Arrakisu. Vyrábí se ve dvou druzích ze zubů mrtvých písečných

červů. Jeden druh je fixovaný, druhý nefixovaný. Nefixovaný krispel musí být v blízkosti elektrického pole lidského těla, aby se zabránilo jeho rozpadu. Fixované krispely prodělávají zvláštní úpravu, aby se daly skladovat. Oba druhy jsou asi 20 centimetrů dlouhé.
KROKAČ: živočich původem z planety Tulapinu, kdysi téměř vyhubený lovci pro svoji tenkou, houževnatou kůži.
KULL WAHÁD: »Jsem hluboce vzrušen!« Upřímný výraz překvapení, jaký je v Impériu běžný. Přesná interpretace závisí na souvislosti. (O Muad'Dibovi se říká, že jednou pozoroval, jak se líhne mládě jestřába, a šeptal: »Kull wahád!«)
KULON: divoký osel z terranských stepí, aklimatizovaný na Arrakisu.
KUŽEL TICHA: pole deformátoru, který omezuje sílu nosné vlny hlasu nebo jakéhokoli jiného vibrátoru tím, že tlumí kmity zrcadlovou vibrací posunutou o 180° z fáze.
KVIZARA TAFWÍD: titul fremenských kněží (po Muad'Dibovi).
KWISATZ HADERACH: »Zkrácení cesty.« Takto Bene Gesserit označuje neznámo, pro které hledá genetické řešení. Student Bene Gesseritu mužského pohlaví, jehož duševní síly překlenou prostor a čas.

LA, LA, LA: fremenský hlasitý projev zármutku. (La se překládá jako konečné popření, »ne«, proti němuž není odvolání.)
LASERPAL: laserový paprskomet s nepřetržitým tokem paprsku. Jeho použití jako zbraně je v prostředí chráněném polem štítového generátoru omezené, protože laserový paprsek, když protne pole štítu, vyvolává explozi.
LEGIE, IMPERIÁLNÍ: deset brigád (asi 30 000 mužů).
LIBAN: fremenský liban je vodní roztok koření nalitý na moučku z juky. Původně kyselý mléčný nápoj.
LISÁN AL-GHARIB: »Hlas z vnějšího světa.« Ve fremenských legendách o spasiteli mimosvětský prorok. Někdy se překládá jako »dárce vody«. (Viz mahdí.)
LÍSTA: obyvatelná nížinná oblast na Arrakisu obklopená přírodním náspem, který ji chrání před většinou bouří.
LÍSTOPIS: mapa arrakiského povrchu, na níž jsou vyznačeny nejspolehlivější parakompasové trasy mezi místy úkrytu. (Viz parakompas.)
LITROŽÓN: jednolitrová nádoba pro přepravu vody na Arrakisu. Vyrábí se z nízkotlakého nerozbitného plastiku a je utěsněná pevnou zátkou.
LOVEC-PÁTRAČ: suspenzorem nadnášený kovový plátek, který se plíží za obětí a je naváděn z nedalekého panelu; běžný nástroj assassinů.
LUMINA: viz iluminační koule.

MAHDÍ: podle fremenské legendy o spasiteli »Ten, který nás povede do ráje«.
MALOROD: třída podnikatelů s vlivem omezeným na jedinou planetu (galašsky »zbohatlíci«).
MALÝ TVŮRCE: polorostlinný, položivočišný vektor arrakiského písečného červa. Výměšky malého tvůrce vytvářejí předkoření.
MANTENA: to, oč se opírá moudrost; podpůrný argument; první princip (viz gjudišar).
MAŠÁD: jakákoli zkouška, při níž je v sázce čest (definovaná jako duchovní postoj).
MAXITRAJLER: hlavní nosič nákladu v transportním systému Kosmické gildy.
MELANŽ: »koření všeho koření«; plodina, která se vyskytuje výlučně na Arrakisu. Koření, proslulé zejména tím, že prodlužuje lidský život, je mírně návykové, pokud se užívá v malém množství, ale velmi silně návykové, když se dodává organismu v množství větším než dva gramy na sedmdesát kilogramů živé váhy denně. (Viz Ibádovy oči, Voda života a předkoření.) Muad'Dib tvrdil, že koření je klíčem k jeho věšteckým schopnostem. Gildovní navigátoři tvrdí něco podobného. Na imperiálním trhu se jeho cena pohybuje až kolem 620 000 solárů za deset gramů.
MENTAT: ta třída občanů Impéria, které se dostává nejvyššího vzdělání v logice. »Lidské počítače.«
METASKLO: sklo vzniklé infúzí plynů o vysoké teplotě do vrstev jasmiového křemene. Je známé svou mimořádně vysokou pevností v tahu (asi 450 000 kg na čtvereční centimetr při tloušťce dvou centimetrů) a schopností působit jako selektivní radiační filtr.

MIHNA: období pro konání zkoušek fremenských mladíků, kteří chtějí být přijati mezi dospělé.
MIHROT: tenký, krátký nůž (často s otrávenou špičkou), který se používá v levičce při boji v prostoru chráněném štítem.
MINIMIKOVÝ VIZUAL: šigafil o průměru jednoho mikronu, často používaný pro vysílání špionážních a kontrašpionážních údajů.
MISR: historický výraz zensunnitů (fremenů) pro ně samotné: »lid«.
MISSIONARIA PROTECTIVA: předvoj benegesseritského společenstva pověřený zaséváním nakažlivých pověr na primitivních světech s cílem připravit místní náboženství k využívání Bene Gesseritem. (Viz panoplia propheticus.)
MISTR PÍSKAŘ: vrchní dozorce při operácích, při nichž se zpracovává koření.
MIŠ-MIŠ: meruňky.
MLUVČÍ PRAVDY: Ctihodná matka oprávněná upadnout do pravdivého transu a v něm rozpoznávat neupřímnosti nebo lži.
MÓLA: otrok.
MÓLSKÁ PISTOLE: pistole se stlačenou pružinou pro vystřelování otrávených šipek; dostřel asi 40 metrů.
MONITOR: desetidílný těžký pancíř a ochranný štít k namontování na bitevní plavidlo. Je konstruován tak, že může přistát na planetě jako celek, a při startu se rozdělí na jednotlivé části.
MUAD'DIB: myš klokanovitá přizpůsobená podmínkám Arrakisu, stvoření spojované ve fremenské pozemsko-duchovní mytologii s obrazem viditelným na Druhém měsíci planety. Toto stvoření obdivují fremeni pro jeho schopnost přežít ve volné poušti.
MUDÍR NAHJÁ: fremenské jméno pro Bestii Rabbana (hraběte z Lankiveilu), Harkonnenova bratrance, který byl řadu let siridarským guvernérem na Arrakisu. Toto jméno se často překládá jako »ďábelský vládce«.
MUSKY: jed v nápoji. (Viz šaumurky.)
MUŠTAMAL: přístavková zahrádka nebo zahradní dvorek.
MU ZEIN WALLÁH! Mu zein znamená doslova »nic dobrého» a walláh je bezděčné závěrečné zvolání. V tomto tradičním úvodu k fremenskému proklínání nepřítele walláh zpětně zdůrazňuje slova mu tein a dává tak význam: »Nic dobrého, nikdy dobré, dobré k ničemu.«

NA: předpona znamenající »jmenovaný« nebo »další v řadě«. Takže na-baron označuje dědice baronského titulu.
NAÍB: ten, kdo přísahal, že se živý nepříteli nevzdá, tradiční přísaha fremenského vůdce.
NAPICHOVÁNÍ PÍSKU: umění rozmístit v širých pouštních pustinách Arrakisu dlouhé plastikové a vlákenné tyče a ze změny jejich uspořádání způsobené pouštními červy předpovídat počasí.
NÁVYK, BENEGESSERITSKÝ: využívání drobných postřehů.
NEJVYŠŠÍ RADA: užší kruh úředníků landsraadu zplnomocněných působit jako nejvyšší tribunál při svárech rodů.
NEZHONI: polštářek z šátku, který nosí na čele pod kapucí filtršatu provdané nebo »doprovodné« fremenky po narození syna.
NUKEŘI: důstojníci imperiální tělesné stráže, kteří jsou z krve příbuzné imperátorovi. Tradiční hodnost pro syny královských konkubín.

OBVODOVÝ VAL: druhý horní stupeň ochranných srázů ve Štítovém valu na Arrakisu. (Viz Štítový val.)
OČKO: lehká ornitoptéra patřící ke skupině hledačů koření, která zajišťuje ostrahu a ochranu.
OHŇOVÝ SLOUP: pyroraketa pro signalizaci v poušti.
OLEJOVÉ ČOČKY: hufufový olej udržovaný v okuláru okolním silovým polem ve stavu statického napětí jako součást zvětšovacího nebo jiného optického přístroje. Jelikož lze každý čočkový element jednotlivě posunout o jeden mikrometr, olejové čočky se považují za konečný výrobek z hlediska přesnosti manipulace se světlem.

OPAJAS: jeden z vzácných opálových drahokamů z Hagalu.
ORANŽSKO-KATOLICKÁ BIBLE: »Zhuštěná kniha«, náboženský text vypracovaný komisí ekumenických vykladačů. Obsahuje prvky většiny starověkých náboženství včetně maometského saari, mahájánového křesťanství, zensunnitského katolicismu a buddislámských tradic. Za její hlavní přikázání se považuje: »Nepokřiviš duši.«
ORNITOPTÉRA: (zpravidla »toptéra«) jakékoli letadlo, které může trvale letět pomocí mávání křídel po vzoru ptáků.
OUT-FREYN: galašský výraz pro »bezprostředně cizí«, a tedy: nikoli z vaší komunity, nikoli z vybraných.

PAN: nízko položená oblast nebo proláklina na Arrakisu vzniklá propadem nosného komplexu podloží. (Na planetách s dostatkem vody pan znamená oblast, která byla kdysi pokrytá povrchovou vodou. Má se za to, že Arrakis má alespoň jednu takovou plochu, ale toto tvrzení zůstává sporné.)
PANOPLIA PROPHETICUS: výraz zahrnující nakažlivé pověry používané Bene Gesseritem k využívání primitivních oblastí. (Viz missionaria protectiva.)
PARAKOMPAS: jakýkoli kompas, který udává směr místní magnetické anomálie. Používá se v místech, pro která jsou k dispozici příslušné mapy a v nichž celkové magnetické pole planety je nestálé nebo vystavené stínícímu účinku magnetických bouří.
PĚCHOTNÍ LOĎ: jakákoli loď Gildy, která je určená k transportu pěchoty mezi planetami.
PENTAŠTÍT: pětivrstvý štít tvořený generátorem, který je vhodný pro malé plochy, jako jsou dveře nebo průchod (zvyšování účinnosti přidáváním dalších vrstev vede ke snižování stability štítu), a je neprůchodný pro každého, kdo není chráněn simulátorem naladěným na kód štítu. (Viz dveře prozíravosti.)
P. G.: ve spojení s datem znamená »před Gildou« a označuje imperiální datovací systém založený na zrodu monopolu Kosmické gildy.
PIÓNI: rolníci nebo dělníci, jejichž pohyb je omezen na určitou planetu, podle Fuediktu jedna z podřadných společenských tříd. Právně: chráněnci planety.
PÍSEČNÉ VLNY: idiomatický výraz pro prachové slapy; kolísání výšky hladiny prachu v oblastech určitých pánví na Arrakisu, způsobené gravitačními vlivy slunce a satelitů. (Viz slapová prachová pánev.)
PÍSEČNÉ VOZIDLO: všeobecné označení pro stroje určené k pracím na povrchu Arrakisu při hledání a sbírání melanže.
PÍSEČNÝ ČERV: viz šaj-hulúd.
PÍSEČNÝ PRŮDUCH: dýchací zařízení pro vhánění povrchového vzduchu do filtrstanu pokrytého pískem.
PLASTOCEL: ocel, která byla stabilizována stravidiovými vlákny vrostlými do její struktury.
POBRATRANCI: pokrevní příbuzní, vzdálenější než bratranci.
POLOBRATŘI: synové konkubín ve stejné domácnosti, kteří mají prokazatelně stejného otce.
PORITRIN: třetí planeta soustavy Epsilon Alangue, kterou mnoho zensunnitských poutníků považuje za svůj rodný svět, i když náznaky v řeči a v mytologii ukazují na daleko starší planetární kořeny.
POUŠTNÍ ŘIDIČ: jakýkoli dunař, který řídí a vede pojízdné strojní zařízení na pouštním povrchu Arrakisu.
PRACHOVÝ JÍCEN: každá hluboká brázda nebo proláklina v arrakiské poušti, která je vyplněná prachem napohled neodlišitelným od sousedního povrchu; smrtelná past pro lidi nebo zvířata, kteří jsou vtaženi pod povrch písku a udusí se. (Viz slapová prachová pánev.)
PRANA: (prana musculatura) svaly lidského těla chápané jako jednotky pro vrcholný výcvik. (Viz bindú.)
PRAVDIVÝ TRANS: polohypnotický trans vyvolaný jedním z »vědomospektrých« narkotik, v němž pozorovatel, který do něj upadne, odhaluje drobné proradnosti ze záměrné lži. (Poznámka: »vědomospektrá« narkotika jsou pro člověka často smrtelná s výjimkou imunních jedinců, kteří jsou schopni ve svém těle strukturu jedu transformovat.)
PROKTORKA PŘEDSTAVENÁ: benegesseritská Ctihodná matka, která je současně ředitelkou BG

školy. (Zpravidla benegesseriťanka s vnitřním zrakem.)
PRVNÍ MĚSÍC: hlavní satelit Arrakisu, který jako první vychází v noci. Je pro něj charakteristické, že na svém povrchu má zřetelný obrys lidské pěsti.
PŘEDKOŘENÍ: vývojová fáze koření ve formě houbovité, divoké rostlinné masy, která vzniká, když voda zatopí výměšky malého tvůrce. V této fázi vytváří arrakiské koření charakteristické »výrony«, vznikající výměnou hlubinného materiálu za povrchový, který leží nad ním. Z této masy se účinkem slunce a vody stává melanž. (Viz také melanž a Voda života.)
PUNDI: mutovaná rýže, jejíž zrnka, bohatá na obsah přírodního cukru, dozrávají do délky až čtyři centimetry. Hlavní exportní komodita Caladanu.
PYRETICKÉ SVĚDOMÍ: takzvané svědomí ohně. Taková inihibiční úroveň, které se dotýká kondicionování. (Viz kondicionování.)

RAMADÁN: starodávné náboženské období vyznačující se půstem a modlitbami; podle tradice devátý měsíc slunečního a lunárního kalendáře. Fremeni vymezují toto období podle doby trvání devátého oběžného cyklu Prvního měsíce.
RAŠAG: stimulans kofeinového typu ze žlutých bobulí akarsa. (Viz akarso.)
RAZIE: polopirátský přepad.
REKATRY: tělově funkční trubičky spojující ve filtršatech systém pro lidské výměšky s recirkulačními filtry.
REPÍLY: nezbytné náhradní a opravářské díly pro filtršaty.
REZIDUÁLNÍ JED: travičská novinka připisovaná mentatu Piteru de Vriesovi, podle níž se do těla vpraví otravná látka, kterou je třeba neutralizovat opakovaně podávanou protilátkou. Jakékoli přerušení dávek protilátky přináší smrt.
RICHES: čtvrtá planeta soustavy Eridani A stavěná naroveň Iksu z hlediska velmi vysoké strojové kultury. Proslulá miniaturizací. (Podrobnější informace o tom, jak se Riches a Iks vyhnuly drastičtějším důsledkům Služebnického džihádu, viz »Poslední džihád« od Sumera a Kutmana.)
ROD: idiomatické označení vládnoucího klanu na planetě nebo v planetární soustavě.
RÚH: podle fremenské víry ta část jednotlivce, která stále zasahuje do metafyzického světa a je schopná jej vnímat. (Viz álam al-mithál.)

ŘEZÁK: verze laserpalu krátkého dostřelu, která se používá většinou jako řezný nástroj a chirurgický skalpel.

SABÁH AL-CHAJR: »Vede se ti dobře?« Fremenský pozdrav.
SABÁH AN-NÚR: »Vede se mi dobře. A tobě?« Tradiční fremenská odpověď na pozdrav.
SADUOVÉ: soudci. Fremenský titul pro nebeské soudce, stavěné naroveň svatým.
SAFÓ: vysokoenergetická kapalina vyextrahovaná z kořenů z Ekazu. Používají ji běžně mentati, kteří tvrdí, že zvyšuje duševní schopnosti. Po jejím požití se na rtech objeví rubínové skvrny.
SALUSA SECUNDUS: třetí planeta soustavy Gama Waiping, určená jako vězeňská planeta po přestěhování Královského soudu na Kaitin. Salusa Secundus je domovským světem rodu Corrino a druhou zastávkou při migraci zensunnitských poutníků. Mezi fremeny se traduje, že na této planetě byli otroky po devět generací.
SARDAUKAŘI: fanatičtí vojáci padišáha imperátora. Muži, kteří vyrostli v tak krutém prostředí, v němž zahyne šest z třinácti osob před dosažením jedenáctého roku života. Jejich bezohlednost výrazně prohluboval vojenský výcvik a téměř sebevražedné pohrdání vlastním životem. Již od útlého dětství jim bylo vštěpováno, že krutost je základní zbraň, která protivníky ochromuje a tím oslabuje. V dobách, kdy jejich vliv na záležitosti Impéria dosahoval vrcholu, jejich umění zacházet se sečnými zbraněmi údajně desetkrát převyšovalo schopnosti ginazanů a o jejich obratnosti při boje muže proti muži se říkalo, že téměř dosahuje úrovně benegesseritského mistra. Každý z nich se vyrovnal deseti průměrným landsraadským vojákům základní služby. Za časů vlády Shaddama IV. sice stále naháněli strach a hrůzu, ale jejich sílu podrylo přílišné sebevědomí a jejich mystickou oporu v podobě válečnického náboženství

silně rozleptal cynismus.
SARFA: skutek, kterým se člověk odvrací od boha.
SAJADÍNA: akolytka ve fremenské náboženské hierarchii.
SBĚRAČ ROSY neboli SRÁŽEČ ROSY: nezaměňovat se stěračem rosy. Sběrače neboli srážeče jsou zařízení vejcovitého tvaru, asi čtyři centimetry dlouhá. Vyrábějí se z chromoplastiku, který účinkem světla nabývá bílé reflexní barvy, a ve tmě se stává průhledný. Sběrače mají pozoruhodně chladný povrch, na němž se sráží rosa. Fremeni je používají na konkávních prohlubních rostlin jako malý, ale spolehlivý zdroj vody.
SELAMLIK: síň pro udílení audience u imperátora.
SEMÚTA: druhý narkotický derivát (získaný krystalizací) ze spálené elakové dřeviny. Jeho účinek, popisovaný jako nadčasová, silná extáze, se vyvolává atonálními vibracemi, kterým se říká semútová hudba.
SERVOK: časovatelný mechanismus pro jednoduché úkony; jedno z mála »automatických« zařízení, které bylo po Služebnickém džihádu povoleno používat.
SHROMÁŽDĚNÍ: nutno odlišit od poradního shromáždění. Jde o formální zasedání fremenských vůdců jako svědků při souboji o vůdcovství všech kmenů. (Poradní shromáždění je zasedání, při němž se přijímají rozhodnutí týkající se všech kmenů.)
SÍČ: Shromažďovací místo v dobách ohrožení. Jelikož fremeni žili v nebezpečí velmi dlouhou dobu, tento výraz zevšeobecněl k pojmenování jakéhokoli jeskynního bludiště obývaného jednou z jejich kmenových komunit.
SIHÁJA: fremensky pouštní jaro s náboženskými harmonickými popěvky, které se časově kryje s dobou plodnosti a »příchodem ráje«.
SIGNUTA: popínavá rostlina původem z Giedi Primy, často používaná v otrokářských domech jako karabáč. Oběti jsou poznamenány tetováním barvy červené řepy, které je řadu let bolestivě cítit.
SILARÓMA: exotický zelený květ z Ekazu, proslulý svou sladkou vůní.
SIRÁT: pasáž v O. K. bibli, která popisuje lidský život jako chůzi přes úzký most (sirát) s »rájem po tvé pravici, peklem po tvé levici a andělem smrti za tvými zády«.
SLAPOVÁ PRACHOVÁ PÁNEV: jakákoli rozsáhlá dolina na povrchu Arrakisu, kterou během staletí vyplnil prach a v níž byly zjištěny skutečné prachové slapy. (Viz písečné vlny.)
SLUŽEBNICKÝ DŽIHÁD: viz džihád Služebnický (také Velká revoluce.)
SOLÁR: oficiální platební jednotka Impéria. Její kupní síla se určuje při čtvrttřísetletním jednání mezi Gildou, landsraadem a imperátorem.
SOLIDO: trojrozměrný obraz ze solidového projektoru, který používá 360 stupňové referenční signály nahrané na šigafilovou cívku. Iksánské solidové projektory jsou všeobecně považovány za nejlepší.
SONDAGI: kapraďovitý tulipán z Tulapinu.
SOUDCE ZMĚNY: úředník zmocněný nejvyšší radou landsraadu a imperátorem k vyhlašování změny léna, jednání o kanly nebo formální bitvu v assassinské válce. Proti arbitrárnímu rozhodnutí soudce lze protestovat pouze před nejvyšší radou za přítomnosti imperátora. ,
STĚRAČ ROSY: pracovník, který z rostlin na Arrakisu stírá rosu pomocí břitového stírátka.
SÚ-SÚ-SÚK!: volání prodavače vody na Arrakisu. Súk je tržnice. (Viz ichú-ejgh!)
SUSPENZOR: druhotná (nízkosvodná) fáze Holtzmanova štítového generátoru. Anuluje gravitaci v určitých mezích daných poměrnou hmotností a množstvím energie.
SVOBODNÍ OBCHODNÍCI: idiomatický výraz pro pašeráky.

ŠÁH-NÁMA: pololegendární První kniha zensunnitských poutníků.
ŠAJ-HULÚD: písečný červ z Arrakisu, »stařešina pouště«. »Stařec věčnosti« a »děd pouště«. Když se toto jméno vysloví určitým tónem nebo napíše velkými písmeny, významově určuje pozemské božství fremenských domáckých pověr. Píseční červi dorůstají obrovských rozměrů (v hlubinách pouště byli spatřeni jedinci delší než 400m) a dožívají se vysokého věku, pokud nezahubí jeden druhého nebo neutonou ve vodě, která na ně působí jako jed. Má se za to, že většina písku na Arrakisu je důsledek činnosti písečných červů. (Viz malý tvůrce.)

ŠAJTÁN: satan.
ŠAKOBSA: takzvaná magnetická řeč odvozená zčásti ze starodávné bhotanštiny. (Bhotanský džib-džib znamená dialekt.) Soubor starodávných dialektů modifikovaných potřebou tajné řeči, ale hlavně lovecká řeč Bhotanů, najatých assassinů v prvních assassinských válkách.
ŠARÍA: ta část z panoplia propheticus, která uvádí obřady pověrčivosti. (Viz missionaria protectiva.)
ŠAUMÁS: (v některých dialektech aumás) jed v netekutém jídle na rozdíl od jedu podávaného jinou formou.
ŠAUMURKY: (v některých dialektech murky nebo musky) jedy podávané v nápojích.
ŠEDOUT: studnař; fremenská pocta.
ŠEREM: bratrstvo nenávisti (zpravidla pro mstu).
ŠIGAFILAMENT neboli ŠIGAFIL: kovové vlákno vytlačované pozemní popínavou révou (Narvi narviium); které se daří pouze na planetách Salusa Secundus a III Delta Kaising. Šigafil má neobyčejně vysokou pevnost v tahu.
ŠTÍT, OBRANNÝ: ochranné pole vytvořené Holtzmanovým generátorem. Toto pole se odvozuje z Fáze jedna suspenzorového anulovacího efektu. Pole dovolí průchod pouze věcem pohybujícím se malou rychlostí, která závisí na nastavení pole a pohybuje se v rozmezí šesti až devíti centimetrů za sekundu, a lze je zkratovat pouze elektrickým polem velikosti celého území. (Viz laserpal.)
ŠTÍTOVÝ VAL: charakteristické pohoří v severních dálavách Arrakisu, které chrání malou oblast před plným náporem planetárních koriolisových bouří.

TAHADDÍ AL-BARHÁN: konečná zkouška, proti níž se nelze odvolat (zpravidla proto, že přináší smrt nebo destrukci)..
TAU: ve fremenské terminologii, jednotnost síčské komunity zdůrazněná stravou a kořením, a zejména jednotné tau orgie vyvolané pitím Vody života.
TEKWA: doslova »Ceny svobody«. Něco, co má obrovskou hodnotu. To, co od smrtelníka vyžaduje jeho božstvo (a strach tímto požadavkem zrozený).
TEMNÉ STRÁNKY: idiomatický výraz pro nakažlivé pověry, kterými missionaria protectiva infikuje přecitlivělé civilizace.
TĚŽEBNÍ VOZIDLO: velký stroj (často rozměrů 120 x 40 m) k těžbě koření, který se běžně používá na bohatých, neznečištěných návějích melanže. (Často se mu říká »pásový traktor« kvůli jeho broučímu trupu na samostatných pásech.)
TLEILAX: osamělá planeta Thalimu, známá jako renegátské středisko pro výcvik mentatů; zdroj »křivých« mentatů.
TLOUK: krátký kůl opatřený na jednom konci odklápěcí destičkou s pružinou. Účel: tlouk se zarazí do písku a spustí se »tlučení«, aby se přivolal šaj-hulúd. (Viz Tvůrcovské háky.)
TOVÁRNA NA KOŘENÍ: viz písečné vozidlo, těžební vozidlo.
T-P: idiomatický výraz pro telepatii.
TRIÁDA SMRTI: původně trojnožka, na které pouštní popravčí věšeli své oběti. Obvykle tři příslušníci šeremu, kteří přísahali na stejnou pomstu.
TULAPIN: takzvaná azylová planeta (pravděpodobně několik planet) pro poražené rody Impéria. Její (jejich) polohu zná pouze Gilda a za gildovního míru je (jsou) nedotknutelná (nedotknutelné).
TVŮRCE: viz šaj-hulúd.
TVŮRCOVSKÉ HÁKY: používají se k zaklesnutí do arrakiského písečného červa, k naskočení na něj a k jeho ovládání.

ULAMÁ: zensunnitský doktor teologie.
UMMA: jedno z bratrstev proroků. (V Impériu výraz opovržení označující jakoukoli »divokou« osobu, která se vyžívá ve fanatických proroctvích.)
URUŠNOR: jeden z několika zvuků, které obecně nemají žádný význam, ale které benegesseritští vtiskují do psychiky vybraných obětí, aby je mohli ovládat. Když takto psychicky vyladěná osoba tento zvuk zaslechne, je přechodně neschopná pohybu.

USÚL: fremensky »základna pilíře«.

VAROTA: známý výrobce baliset, původem z Chusuku.
VČELKA: střelná zbraň s nízkou kadencí vrhající šipky, jejichž hroty jsou napuštěny jedem nebo narkotikem. Její účinnost je omezena proměnným nastavením štítu a relativním pohybem cíle vůči projektilu.
VELKÁ KONVENCE: všeobecné příměří vynucené rovnováhou sil, kterou zachovávají Gilda, vznešené rody a Impérium. Její hlavní nařízení zakazuje používat atomové zbraně na lidské cíle. Každé nařízení Velké konvence začíná: »Je nutno zachovávat náležitosti...«
VELKÁ MATKA: rohatá bohyně, ženský princip kosmu (obvykle Kosmická matka), ženská tvář z trojice »muž-žena-bezpohlavní tvor« přijatá mnohými z náboženství v Impériu za nejvyšší bytost.
VELKÁ REVOLUCE: obecný výraz pro Služebnický džihád. (Viz džihád, Služebnický.)
VELKOROD: držitel planetárního léna; meziplanetární podnikatelé. (Viz rod.)
VERBÁLNÍ PROCES: poloficiální zpráva uvádějící zločin proti Impériu. Právně: jednání spadající mezi nepřesné slovní udání a formální obvinění ze zločinu.
VERITENA: jedno z ekazských narkotik, která potlačují vůli. Zabraňuje člověku lhát.
VĚTROLAP: zařízení umísťované do dráhy všeobecnému proudění vzduchu, které je schopno vysrážet ze vzduchu vlhkost, jež se v něm zachycuje zpravidla v důsledku rychlého a značného poklesu teploty uvnitř jeho struktury.
VODA ŽIVOTA: »jed osvícení« (viz Ctihodná matka). Přesněji jde o kapalný výron z písečného červa (viz šaj-hulúd) vzniklý v okamžiku, kdy červ zahyne utopením. V těle Ctihodné matky se proměňuje v narkotikum používané při tau orgiích v síči. »Vědomospektré« narkotikum.
VODAŘ: fremen zasvěcený do rituálních povinností týkajících se vody a Vody života a pověřený je vykonávat.
VODNÍ DISCIPLÍNA: tvrdý výcvik, který obyvatelům Arrakisu dodává schopnosti žít bez plýtvání vlhkostí.
VODNÍ ÚDĚL: fremensky na smrt vážně chápaný závazek.
VODOLINKA: trubička uvnitř filtršatů nebo filtrstanu, kterou se vede regenerovaná voda do jímací kapsy nebo z jímací kapsy k uživateli.
VODOMÍRKY: kovové kroužky různé velikostí, z nichž každý určuje množství vody, které lze za něj získat z fremenských zásob. Vodomírky mají obrovský význam (stojící vysoko nad penězi) zejména při narození, úmrtí a při obřadu namlouvání.
VÝCVIK: pokud se vztahuje k benegesseritské škole, tento běžný termín nabývá zvláštní význam a vypovídá o takovém cvičení nervstva a svalstva (viz bindú a prana), při kterém se využívají jejich přirozené možnosti skutečně beze zbytku.
VÝZVA TAHADDÍ: fremenská výzva k boji na život a na smrt, zpravidla v případech, kdy se má rozhodnout nějaká základní sporná otázka.

WALI: fremenský mladík, který ještě nedělal zkoušku dospělosti.
WALLACH IX: devátá planeta v soustavě Laoujin, sídlo mateřské školy Bene Gesseritu.

ZENSUNNITÉ: stoupenci odpadlické sekty, které se odvrátila od učení Maomeda (takzvaného Třetího Mohameda) někdy v roce 1381 P. G. Zensunnitské náboženství je známé hlavně tím, že klade důraz na mystiku a na návrat k »cestám otců«. Za vůdce původních odpadlíků považuje většina badatelů Ali Bena Ohašiho, ale existují jisté důkazy o tom, že Ohaši možná působil pouze jako mluvčí za svou druhou manželku Nisai.

ZEMĚPISNÉ POZNÁMKY

Základ pro měření zeměpisné délky: poledník procházející Pozorovatelnou.
Základ pro měření výšky: Velký bled.
Červí hranice: čára spojující nejsevernější místa, kde byli pozorováni červi. (Určujícím faktorem je vlhkost, nikoli teplota.)
Jižní útočiště: na přiložené mapě nejsou znázorněna; leží asi na 40° jižní šířky.
Kartágo: asi 200 km severovýchodně od Arrakénu.
Pohřební planina: širý Erg.
Polární lista: 500 m pod úrovní Velkého bledu.
Průsmyk Harg: do tohoto průsmyku shlíží svatyně s lebkou vévody Leta.
Ptačí jeskyně: v Habbanyaském předělu.
Rudý jícen: 1582 m pod úrovní Velkého bledu.
Stará průrva: hluboká trhlina v arrakénské oblasti Štítového valu sahající do hloubky 2240 m; vznikla explozí podle rozkazu Paula Muad'Diba.
Velká rovina: rozsáhlá skalnatá dolina přecházející nenápadně v erg. Leží asi 100 m nad úrovní Velkého bledu. Zde někde se nachází solný pan, který objevil Pardot Kynes (otec Lieta-Kynese). Od osady Tabr přibližně jižním směrem se zvedají skalnatě výchozy do výše asi 200 m.
Velký bled: širá, rovná poušť jako protiklad ergové oblasti s dunami. Volná poušť se rozprostírá přibližně od 60° severní šířky k 70° jižní šířky. Z největší části ji tvoří písek a osamělé skály, výchozy podzemního masívu se vyskytují jen zřídka.
Větrný průsmyk: průsmyk mezi útesy ústícími do lísty s vesnicemi.